

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876.

Andra Kammaren.

N:o 45.

Tisdagen den 25 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.*

Fortsattes öfverläggningen rörande *punkten 26* i Stats-Utskottets utlåtande N:o 19, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, hvarvid först uppropades

Herr Casparsson, som yttrade: Då jag begärde ordet på förmiddagen, gjorde jag det med anledning af ett yttrande utaf en representant från Göteborgs och Bohus län, Herr Rundbäck, som nu till min ledsnad är frånvarande. Men detta skall dock icke hindra mig att bemöta en invändning, som han gjorde. Han betviflade en uppgift af en talare från Westmanland angående Danmarks maritima förhållanden, och han betviflade dennes uppgift på den grund att anslaget till flottan i Danmark vore underlägset vart. Det är sant, att Danmarks anslag till sin flotta endast är 4,699,000 kronor, under det att hela kostnaden för sjöförsvaret uppgår hos oss enligt Stats-Utskottets uppgift till 7,620,884 kronor 61 öre. Det oaktadt har Danmarks flotta en bestyckning af 233 kanoner, då Sverige blott har 139. Danmark eger 53 pansarskyddade kanoner; Sverige blott 18. Men allt detta härleder sig, efter mitt förmenande, deraf, att Danmark handlat efter en viss bestämd plan, hvilket vi deremot icke gjort. Det uppstår nemligen alltid en stor skillnad i resultat, om man handlar efter en sådan plan eller efter blotta hugskott. Häri torde således ligga orsaken dertill att Danmarks flotta, på samma gang den åtnjuter ett mindre anslag än var, likväl är var flotta öfverlägsen.

En talare på stockholmsbänken framställde tvifvel mot riktigheten af min åsigt, att med en summa af 10 eller 11 millioner kronor om året skulle kunna uträttas något väsentligt i detta fall. Hvad jag tror i detta hänseende, kan icke göra något hvarken till eller från i saken; men det är Kongl. Maj:t, som anser att man med 8 millioner kronor kan något uträtta. Om denna Kongl. Maj:ts uppfatning är riktig, är det väl således också riktigt, att man kan uträtta mycket mera med en summa af 10 å 11 millioner kronor.

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Under det jag en stund på förmiddagen var ute i sammanbindningsbanan, underrättade man mig, att Herr Key höll på att »ramma» mig — figurligt taladt — ty anfallet gälde naturligtvis icke min person, utan mitt anförande, hvilket han var sysselsatt med att criticera. Jag skyndade mig genast in i Kammaren. Men då jag kom hit, var det slut med attacken och herr Key höll nu i stället på att saluera Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet med löst krut. Jag har således icke sjelf hört hans anmärkningar mot mig, men de meddelades mig under hand. Om anmärkaren nu vore närvarande, skulle jag derföre vara frestad att kasta något af artigheterna tillbaka; men då han det icke är och hans inkast dessutom icke rörde sjelfva saken, så bryr jag mig icke derom. Dock läser han gjort ett inkast i sak, som jag är tvungen att upptaga till besvarande. Han skulle nemligen hafva sagt, att mina siffror vore endast fantasier. Om jag vore fallen för att blifva stött, skulle jag dertill kunna hafva anledning; ty nog är det hårdt att, då jag användt timal för att få korrekta siffror och svettats och kontrollräknat, man helt enkelt, utan den ringaste bevisning, förklarar dem för »fantasier». Det händer stundom, att jag i vissa yttranden här i Kammaren anför siffror; men jag söker alltid att vid deras anskaffande vara så noggrann som möjligt. Allt hvad som billigtvis han fordras vid dylika uppgifter, är att man angifver källan, tillser att denna källa är tillförlitlig, och att man på ett samvetsgrant sätt bearbetar de sålunda erhållna primäruppgifterna. Jag har uppgifvit min källa, Almanach de Gotha. Jag har i vederbörande embetsverk förfrågat mig om den vikt och betydelse, man kan fästa vid de i nämnda arbete förekommande statistiska uppgifter; och man har upplyst mig, att de i allmänhet äro af officielt ursprung. Jag har så korrekt och samvetsgrant som möjligt sökt göra bearbetningen. Då emellertid en beskyllning för ett motsatt förfaringssätt blifvit framstald, får jag hos Herr talmannen och Kammaren anhålla att den tabellariska uppställning, jag gjort af ifrågavarande siffror, måtte biläggas dagens protokoll, för att derigenom erhålla tillfälle att bevisa, om siffrorna äro fantasier eller icke.

Jemförelse-Tabell

upprättad med ledning af uppgifterna i »Almanach de Gotha» 1876.

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

	Folkmängd.	Hela Försvars- budgeten.	Försvarsbudgeten per hufvud af be- folkningen.	Försvarsbudgeten i procent af hela budgeten.	Marin- budgeten.	Försvarsbudgeten i procent af försvars- budgeten.	Inväntalet per □ kilom. Marinbudgeten i procent af försvars- budgeten.
		Kronor.	Kr.		Kronor		10)
England	1) 33,098,000	464,183,000	14,02	34,4	192,409,000	42,4	91
Frankrike	2) 36,102,000	479,470,000	13,28	25,9	119,442,000	24,9	68
Ryssland	85,685,000	564,438,000	6,58	35,9	70,798,000	12,5	13
		³⁾ 296,498,000			⁴⁾ 16,243,000		
		⁵⁾ 47,696,000			⁶⁾ 8,185,000		
Tyskland	41,060,000	344,194,000	8,38	(?)	24,428,000	7	76
Österrike	35,904,000	216,578,000	6,03	(?)	18,140,000	8,3	57
Italien	26,801,000	179,655,000	6,70	16,7	33,471,000	18,6	90
Spanien	3) 16,835,000	200,551,000	11,91	46	23,624,000	11,7	31
Belgien	5,253,000	30,572,000	5,82	17,8	—	—	161
Holland	4) 3,767,000	47,389,000	12,58	29,5	19,635,000	41,4	101
Danmark	1,874,000	14,973,000	7,67	30,7	4,967,000	34,6	45
Norge	1,796,000	10,636,000	5,92	33,1	5,668,000	53,3	5,4
		26,240,000					
		⁷⁾ 4,000,000					
Sverige	4,341,000	30,240,000	6,96	31,6	7,771,000	25,6	10,6

Herr Carl Ericson: Jag ber endast att få i korthet återtaga mitt yrkande i går om bifall till Utskottets förslag och förena mig med de talare, som yrkat bifall till Friherre Skogmans reservation. Jag gör det med anledning af de uttalanden, Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvars-departementet haft under förmiddagen, och får tillika nämna att, då jag sålunda ändrar mitt förra yrkande, detta icke sker af någon tvekan för det ansvar, som skulle drabba mig, i händelse jag röstade för Utskottets förslag.

Jag yrkar således nu bifall till Friherre Skogmans reservation.

Herr Liss Olof Larsson: Då redan 39 talare före mig uppträd i denna fråga, torde Kammaren lika litet önska någon omfattande utredning af mig, som jag eger förmåga att lemna en sådan. Ingen lär

1) Koloniernas folkmängd 202,000,000.

5) Extra.

2) D:o d:o 5,600,000.

7) Aproximativ kostnad för Indelningsverket.

3) D:o d:o 8,000,000.

8) Ordinarie.

4) D:o d:o 25,000,000.

9) Extra.

6) Ordinarie.

10) Block: »Statistique de la France».

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

kunna begära att jag skall vara särdeles hemmastadd i en sådan fråga som denna och kunna ingå i någon närmare pröfning af densamma. Jag har derföre också alltid, da det varit fråga om sjöförsvaret, så att säga, blindt trott på regeringens förslag. Jag måste dock säga, att det fordras en stark tro, om man icke skall svigta, då man ser huru åsigtorna förändras på det hållet. Så mycket framgår emellertid af hvad jag hittills hört deri, att jag måste ganska mycket tvifla på dugligheten af de fartyg vi hittills byggt. Jag hör dock ingalunda till deras antal, hvilka klandra Kongl. Maj:t eller sjöministern derför att en fullständig sjöförvarsplan nu blifvit framlagd. Tvärtom är jag för min del regeringen tacksam derför och tror att, om det *icke* hade skett, klandret skulle hafva blifvit mycket starkare i motsatt riktning. Naturligtvis måste en sådan plan, under förutsättning att den af Riksdagen antoges, kanske nästa år modifieras, men detta rör icke sjöministern för, lika litet som han rör för de år efter år i sjövapnet inträffande förändringar. Huruvida bepansrade ramfartyg eller andra fartygscerter äro de lämpligaste, derom kan jag icke ens gissningsvis yttra mig; helst Kongl. Maj:t i dessa dagar gifvit befallning om att bygga trenne dyrbara fartyg, som icke äro bepansrade. De kunna visserligen vara bra allesammans, det vågar jag icke bestrida, men efter hvad som i dag på förmiddagen yttrades af en fackman, Herr Lindmark, kan man verkligen, äfven om man icke varit det förut, blifva mycket tveksam om förträffligheten af den fartygscert, efter hvilken Kongl. Maj:t nu vill bygga. Han sade nemligen att man i fråga härom icke hade någon grund att stödja sig på, ingen praktisk erfarenhet att åberopa, utan att alltsammans vore endast teori — ja, rent af fantasier. När ett sådant yttrande kan fällas af en fackman, så må ingen förundra sig öfver att den, som icke är fackman, måste blifva tveksam angående förträffligheten af de hittills använda certerna, eller de man nu erbjuder oss.

Herr Lindmark sade vidare — och flera talare har sagt detsamma — att vara nu varande fartyg icke kunna begagnas såsom anfallsvapen mot en fiende, och att såväl officerarne som manskapet, i medvetande häraf, vore utsatta för att förlora modet och demoraliseras, ja, han påstod att sådant bestämdt komme att ske. Detta är ett hårdt uttryck, som får stå för den ärade talarens räkning; men omdömet lär väl få antagas vara riktigt då det kommer från en fackman. Det är likväl klart att icke alla vara sjömän kunna få rum på ramfartygen. Men da skulle, enligt den talarens yttrande, möjligen alla de andra blifva demoraliserade!

Om man vid denna riksdag hade föreslagit oss att förnämligast koncentrera våra krafter till sjös och derigenom betydligt inskränka kostnaderna för försvaret till lands, så skulle jag verkligen för min del varit mycket tveksam, om jag icke skulle hafva understödt ett sådant förslag. Men då såväl Konungen i trontalet vid denna riksdags öppnande som Chefen för Landtförvarsdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet latit oss första att vi till nästa riksdag hafva att motse ett förslag till arméorganisation, byggt på enahanda grunder, som det af sista Riksdagen förkastade, så tror jag att, innan vi fått kännedom om kostnaden för en sådan organisation, det icke är skäl att bifalla den framställning Kongl. Maj:t nu gjort i fråga om sjöförsvaret. Jag tror nemligen för min del, att vi icke orka med ett full-

ständigt försvar både till lands och sjös; dela vi krafterna, så blir det icke något fullständigt på någotdera hållet. Koncentrera vi deremot vara krafter på ett håll, så tror jag att vi skola kunna erhålla ett nägorlunda fullständigt försvar, åtminstone ett sådant, som vi, med afseende å våra tillgångar, skola förmå bära. Jag tror således, att den nu föreliggande frågan måste ses jemväl från den ekonomiska sidan, ehuru här blifvit sagdt, att den skulle ses endast från den tekniska.

Om anslag till byggande af krigsfartyg. (Forts.)

För några dagar sedan var här fråga om att anslå en betydlig summa till byggande af ett kyrktorn. Jag var icke med derom; men jag erkänner att jag vida hellre skulle hafva velat använda den summa, som för det ändamålet beviljades, till vårt försvar och jag tror att de herrar, som då voro så ifriga att förorda anslaget till detta torn, hade gjort bättre, om de inbesparat detta belopp till försvarsväsendet.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid; jag vill endast fästa mig vid en talares på norrlandsbänken yttrande att, om han varit med vid 1867 ars riksdag, skulle han sökt nedtysta den högstämde ton, som då radde i denna Kammare beträffande vårt försvarsväsende. Jag tror att den ton, hvori han vanligtvis uppträder, icke är egnad att nedtysta andras.

Sedan samme talare talat om ramfartyg, begynte han tala om byxor och skor. Emot den härmed åsyftade liknelsen, som för öfrigt icke hör hit, att en person, som lider af det kalla klimatet och icke anskaffar sig de nyss nämnda persedlarne, äfven om han icke har råd dertill, skulle frysa i hjel, skulle man kunna invända, att om än nämnde person icke köper det allra dyraste, så kan han ju köpa något billigare, och då fryser han ända icke i hjel.

På samma sätt: har landet icke råd att skaffa sig det allra dyraste försvar, så kan det ju skaffa sig sådant så godt man kan — och då blir det ju icke försvarslöst.

Bemälde talare slutade med att uppläsa en psalmvers, hvars sista ord voro »nederlag och fångenskap och döden»; och derpå yrkade han bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Men då han kommit i farten med att citera psalmer, vill jag också taga mig friheten — ehuru jag icke ser Herr Treffenberg här — att aberopa en annan psalm, midt under stridens larm författad af vår store Gustaf Adolf, och som börjar så här: »förfäras ej, du lilla hop».

Jag skall sluta med att, på grund af hvad jag anfört, yrka bifall till Utskottets hemställan. Jag skulle visserligen icke heller hafva något särdeles emot att bifalla Herr Friherre Skogmans reservation, ty efter den af Herr Sjöministern på förmiddagen afgifna förklaring kan jag icke finna, att det ligger någon synnerligen stor skillnad emellan berörda reservation och Utskottets hemställan; men då af de flesta talare här yrkats bifall till Utskottets hemställan, vill jag, som sagdt, förena mig med dem.

Herr Axell: Man har under den långa diskussionen i denna fråga ofta hört yttras af dem, som för tillfället icke haft ordet: se här en ny illustration till satsen: »mycket väsen för ingenting». För min del är jag icke af samma åsigt; ty jag anser det nemligen vara någonting och någonting af högsta vikt, att så väl Regeringen som Riksdagen

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

och folket får kunskap om den åsigt, som representationen hyser i en fråga, sådan som denna. Det har åtminstone för mig varit af högsta vigt att erfara detta, likasom det varit synnerligen glädjande för mig att höra flera af Stats-Utskottets ledamöter, såsom t. ex. Utskottets vice ordförande och Herr Peter Olsson, oförbehållsamt uttala den åsigt, som äfven är min, att vårt fädernesland icke kan undvara ett sjöförsvär. Det har å andra sidan varit af icke mindre vigt att erfara att män, hvilkas röster betyda så mycket i denna Kammare som Herrar Carl Ifvarssons och Jöns Pehrssons, anse ett sjöförsvär för vårt land vara dels mindre behöfligt, dels mindre verksamt. För min del får jag tillkännagifva, att jag i likhet med Utskottet mer än väl kan inse det billiga och berättigade i deras åsigt, som väl anse ett sjöförsvär vara särdeles nyttigt, men att förslaget om dess ordnande bör framläggas i sammanhang med förslaget om landtförsvärets ordnande. Men på samma gång jag gör detta erkännande, ber jag att få bestrida så väl nyttan som nödvändigheten af det vilkor, som Utskottet fäst vid det ifrågavarande anslaget beviljande. Jag anser det nemligen vara otänkbart, att med det parlamentariska styrelsesätt, som nu de facto hos oss inträdt, någon Konungens rådgifvare skulle åtaga sig ansvaret för att företaga byggandet af ett större krigsfartyg, än det af Riksdagen beviljade anslaget medgäfve. Ty föliden skulle ju kunna blifva, att nästföljande Riksdag nekade vidare anslag dertill, och då hade man fartyget ofullbordadt på stapeln. Jag tror ej att den närvarande eller någon kommande sjöminister skall vilja åtaga sig det ansvar, som här af skulle blifva föliden. På de grunder, som jag nu anfört, får jag yrka bifall till Friherre Skogmans förslag.

Herr Lyth: Jag ämnar icke förlänga denna diskussion, som redan synes mig nära nog hafva antagit karakteren af öppen votering, utan vill blott förklara, att jag helst skulle gifva min röst åt den af Herr Friherre Skogman afgifna reservation och i andra rummet at Utskottets hemställan.

Medan jag har ordet skulle jag jemväl vilja nedlägga en protest mot det sätt, hvarpå den ärade sunnerbo-representanten uppträdt, då han tillvitat personer afsigter, som han hos dem icke eger rätt att förutsätta. Det torde dock icke löna mödan att tala härom. *En* sak vill jag emellertid be honom om, och det är, att då han en annan gång citerar historiska fakta, han måtte göra detta riktigt och icke, såsom nyss t. ex., beskylla erkebiskop Gustaf Trolle för något som icke han, utan erkebiskop Jöns Bengtsson Oxenstjerna gjort.

Herr Torpadie: För någon tid sedan hörde jag den ärade representanten från Kristianstad i någon fråga yttra, att öfverläggningen nästan antagit karakteren af öppen votering. I dag synes förhållandet likna sig till att blifva detsamma. Jag skall därför inskränka mig till att instämma med de herrar, hvilka yrkat bifall till Friherre Skogmans reservation, uti hvilket yrkande således äfven jag förenar mig.

Herr Dickson: När man någon gång har begått ett felsteg, dröjer det vanligen icke så länge, innan man får skörda frukterna deraf. I min tanke har Riksdagen också verkligen för ett par år sedan be-

gått ett ganska betydligt felsteg, då den sammankopplade frågan om grundskatternas och indelningsverkets afskaffande med frågan om en ny härordning. Då det nu ser ut som om man skulle vilja uppskjuta afgörandet af äfven den nu föreliggande frågan, om ordnandet af vårt sjöförsvär, till dess att alla tre frågorna kunde komma under gemensam behandling, får jag derföre hemställa till er, mine herrar, luruvida I icke ansen den härfva af två trådar, som vi redan hafva, vara tillräckligt intrasslad, för att den icke med en tredje tråd skulle blifva det ännu mera och således icke kunna redas på ett tillfredsställande sätt, om icke med svärdet, hvilket jag hoppas aldrig måtte komma att ske.

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.).

Hvad sjelfva det föreliggande förslaget beträffar, se vi att Utskottet icke egentligen har fördömt detsamma. Men Utskottet har icke velat ingå uti någon verklig pröfning af förslaget, utan ansett sig böra uppskjuta dermed. Utskottet har, på samma gång som det lemnat bittra piller åt Herr Sjöministern, dock sockrat in dem ganska betydligt; ty det har gifvit honom sitt erkännande af det förtjenstfulla sätt, hvarpa förslaget blifvit uppgjort, och, ännu mera, under diskussionen i frågan, af det förtjenstfulla sätt, hvarpå det blifvit förvaradt. Jag tror ock att förslaget later försvara sig. Det finnes visserligen personer, som antingen icke vilja hafva något försvar för vårt land eller ock vilja hafva ett starkt landförsvar och på den grund icke vilja nedlägga några större kostnader på ett starkt sjöförsvär, emedan de frukta att, om vi uppoffrade för mycket på detta senare, vi icke skulle vara mäktiga att åstadkomma ett kraftigt landförsvar; men jag tror att dessa personer hafva orätt deruti. Ty då det är fråga om att ordna ett lands försvar, så är det väl nödvändigt att i främsta rummet taga i betraktande landets geografiska läge. Och ser man på Sveriges läge, skall hvar och en finna, att den fiende, som vill angripa oss, måste, derest han icke vill taga vägen öfver Haparanda, företaga angreppet från sjösidan. Nu säga de, som endast vilja hafva ett starkt landförsvar: låt fienden komma hit och landstiga, hvar han vill; har han väl kommit på svensk grund, skola vi nog möta honom. För min del åter är jag öfvertygad om, att vi böra vara rustade så väl till lands som till sjös, men att vi i främsta rummet böra se till, att vi hafva ett godt sjöförsvär för att kunna hindra fiendens landstigning eller åtminstone försvåra den. Först när detta icke lyckats, utan fienden fått fast fot i landet, först då är tiden inne att göra vårt bästa för att drifva ut honom. Men för att kunna göra detta, är det icke nog med att endast hafva ett positionsförsvar och smärre fartyg, som icke våga sig ut på öppna hafvet; utan vi måste äfven hafva fartyg, med hvilka vi, när så påfordras, kunna gå anfallsvis till väga. Ehuru icke fackman, kan jag dock föreställa mig nödvändigheten af att vid sådana tillfällen hafva fartyg, med hvilka vi kunna trakassera fienden och försvåra hans landstigning. På dessa grunder anser jag det af Herr Sjöministern framlagda förslaget särdeles förtjenstfullt. Men jag inser äfven ganska väl, att det för närvarande icke torde vara möjligt att genomdrifva detsamma.

Frågans utgång inom Första Kammaren känna vi. Helst skulle jag ock förena mig med dem, som yrkat afslag å Utskottets hemstäl-

*Om anslag till
byggande af
krigsfortygg.
(Forts.)*

lan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Men då det, som sagdt, icke är troligt att detta förslag blir af Riksdagen antaget, har jag ingenting emot att acceptera hvilket anslag som helst, blott vid dess beviljande icke fästes det vilkor, som Utskottet föreslagit och som det, i min tanke, vore, lindrigast sagdt, nästan otillständigt af Riksdagen att antaga. Ett bifall till Stats-Utskottets förslag vore nemligen detsamma, som om Riksdagen skulle säga: vi vilja ordna vårt försvar, men vi vilja att det skall ordnas på det och det sättet. Jag tror att Riksdagen i sådant fall skulle öfverskrida sin befogenhet. Riksdagen eger endast att bevilja medlen; gillar den icke det sätt, hvarpa de användas, à la bonheur, må den då draga in anslaget. Ett annat sätt att gå till väga vore detsamma som att återgå till den tid, då vi hade regerande ständer. Jag skall således atnöja mig med att afgifva min röst för Friherre Skogmans reservation, och, i likhet med flera föregående talare, gör jag detta så mycket hellre, som jag fäster fullt förtroende till de upplysningar, som Herr Sjöministern lemnade vid behandlingen af denna punkt i Första Kammaren.

Herr Fösser: Efter nära två dagars diskussion är det naturligt att ämnet skall hafva blifvit så mångsidigt behandladt, att detsamma kan anses uttömdt, och för att da icke förlänga diskussionen har jag ansett mig böra inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag, och när jag gör detta, så sker det på de grunder Utskottet anført i sin motivering, der det säger, att det är af vigt att veta ej endast »hvilken ställning sjöförsvaret må böra i vårt försvarsväsende intaga, än äfven den nu pagaende utredningen i afseende å landets förmåga att bära de ökade bördor, hvilka omkostnaderna för ett betryggande försvar må föranleda.»

Jag kan nemligen icke undertrycka den åsigt, att, om representationen nu skulle bifalla Kongl. Maj:ts nadiga förslag, så skulle det komma att anses sasom om representationen gifvit på hand 42 millioner till sjöförsvaret, och utan tvifvel skulle detta komma att anföras sasom ett väsentligt skäl mot att på ett ändamålsenligt sätt ordna vårt landtförsvar. Ehuru jag måste lemna fullt erkännande åt den åsigt att vårt sjöförsvaret måste intaga ett betydande rum i vårt försvarsväsende, så tror jag likväl att landtförsvaret måste ställas i första rummet, och jag kan icke finna annat än att Utskottets motivering förer till det resultat, hvartill Utskottet kommit.

Man har visserligen hört yttras, och det har äfven yttrats man och man emellan att detta är nihilism; eller att detta är, om icke just det, så åtminstone något ditåt; att det är den obotfärdiges förhinder, sasom en talare yttrade, och att man icke vill hafva något försvar alls. För min enskilda del, och jag är icke berättigad att tala för någon annan, ber jag att häremot få uttala min bestämda protest. Jag fattar nemligen detta så, att Utskottet i denna motivering, likasom det i åtskilliga andra frågor vid denna riksdag motiverat sina beslut med hänsyn till det blifvande landtförsvarets ordnande, blott velat härmed bereda väg och samla krafter för att lösa denna stora fosterländska fråga, som icke kan eller får falla.

Jag tror icke heller att någon skall kunna med något slags berättigande förebrå representationen att hafva ringaktat det viktiga intresse som kallas vart sjöförsvär, när den har beviljat ett extra anslag till flottans nybyggnad af icke mindre än 1,700,000 kronor.

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

Och här skulle jag kunna sluta, men ett yttrande af en ärad ledamot i denna Kammare på förmiddagen anser jag mig likväl böra med några få ord papeka. Han sade nemligen, att hvarje gång han läste ett betänkande och han der fann att efter hans uppfattning premisser och konklusion stode i något besynnerligt förhållande till hvarandra, så anade han oråd och att kompromissen varit framme, och då ansåg han att det icke var riktigt väl bestäldt.

För min del har jag icke kunnat fatta detta moderna uttryck inom Riksdagen, som kallas kompromiss, på annat sätt än såsom ett bemödande från båda Kamrarnes sida att närma sig till hvarandra på ett förtroendefullt sätt och försöka att samverka till frågornas lösning. Jag har åtminstone icke kunnat fatta denna benämning på något annat sätt och jag hemställer, om detta sträfvande kan vara klandervärdt.

Samme ärade talare har sagt, att genom kompromissen hafva vi fått tre statsmakter; han kände förut den första och den andra statsmakten, men nu hade han fått lära sig att känna den tredje statsmakten, som vore kompromissen. För min del tror jag att, om man rätt fattar saken, man skall finna att man genom detta tillvägagående fått endast två statsmakter, ty om båda Kamrarna komma öfverens och närma sig hvarandra, så att vi vid hvarje betänkande slippa se elfva eller tolf reservationer, då först kan man säga att representationen framstår såsom en enda statsmakt, då hafva vi två statsmakter och icke tre, såsom den ärade talaren förmenade. Med anledning af detta yttrande, och för att se saken ur ännu en synpunkt, vill jag nämna, huru man i landet såg förhållandet mellan statsmakterna innan den så kallade kompromissen började verka.

Ja, mine herrar! Jag är nykommen i representationen och kan icke känna förhållandena inom densamma särdeles mycket, men säkert är att de, som stå utom representationen, följa med uppmärksamhet hvad vid Riksdagen förehafves. Jag har försökt att göra detta i min ringa man och anser mig med bättre rätt, än nämnde talare, som på förmiddagen talade om tre statsmakter, kunna säga, att, innan kompromissen började arbeta inom Riksdagen funnos fyra statsmakter i Sverige, nemligen först och främst Regeringen mot representationen, så Första Kammaren i skarpaste motsats mot den Andra och så denna Kammare, inom hvilken två partier kämpade om makten. Jag fragar: är detta idealet för en representation och förhållandet mellan statsmakterna? Är detta egadt att befrämja fosterlandets väl? Jag tror att ingenting är högre att önska för fosterlandsvännen, än att enighet och samverkan må ega rum inom representationen, som är den andra af de två statsmakterna och jag kan icke föreställa mig annat än att samverkan mellan representationen och regeringen är önskvärd och att hvarje stor fråga endast på detta sätt kan lösas.

Jag har gjort åtskilliga anteckningar med anledning af ett yttrande, som på förmiddagen fälades af en ärad talare från Norrland, Herr Treffenberg, och jag skulle vara mycket hugad att söka något

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

litet belysa åtskilligt af hans yttrande, men som tiden är långt framskriden och jag tror att Kammaren icke är angelägen att få höra saker, som icke egentligen höra till ämnet, så vill jag härmed sluta med hvad jag började, nemligen att anhålla om Kammarens bifall till Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Friherre von Otter: Jag hade icke tänkt att ånyo uppträda här i Kammaren förr än diskussionen närmare hade nalkats sitt slut, för att då i ett sammanhang kunna upptaga till besvarande alla de anmärkningar, som möjligen kunde anses påkalla ett berigtigande från mig. Men då jag på Herr Talmannens lista funnit att en af de talare, som här redan förut uppträdt, nu ånyo låtit anteckna sig till erhållande af ordet och det är mot hans yttrande jag, om ock med en viss känsla af smärta, hufvudsakligast anser mig böra uppträda, så har jag trots det vara lämpligt att redan nu begära ordet.

Innan jag skrider till något bemötande af denne talares yttrande, skall jag dock först bedja om att få litet närmare taga i skärskådande hvad som verkligen kan anses böra tillerkännas naturen af *plan* och anhåller derför att få uppläsa några punkter af det föreliggande memorialet. På sidan 9 står: »var fartygsmateriel bör sålunda utgöras af artilleristarka, pansarskyddade mindre fartyg för striden inom skärgården, af snabbgående lätt manövrerade till en del bepansrade fartyg för att användas utanför skärgården eller vid den öppna delen af kusten, af snabbgående, artilleristarka kanonbåtar, lämpliga både inom och utom skärgården.» Härtill komma öfnings- och minfartyg. I dessa fader, mine herrar, anser jag och har afsett att hela planen för ordnandet af vårt sjöförsvar, hvad materielen beträffar, skulle vara nedlagd. Hvad som sedermera förekommer beträffande materielen är endast ett åskådliggörande af, ett exempel på hvad man med en viss summa kan åstadkomma, efter de beräkningsgrunder, som af sakkunniga myndigheter blifvit lemnade.

Jag öfvergår nu till ett berigtigande af de hufvudsakligaste invändningar, som här blifvit gjorda, och får da först och främst vända mig till den ärade ledamot af Kammaren, fackman tillika, af hvilken jag i så många fall och så många gånger fått erfaras prof både på vänskap och förtroende. Hans yttranden i en sådan fråga som denna borde alltid väga ofantligt tungt. Men jag tror att hans yttrande i dag icke kan tillmätas den vikt, som borde tillkomma detsamma, och skall bedja att få nämna skälet dertill. Hans yttrande gick hufvudsakligen ut på att försöka tydliggöra, att de certer af fartyg, hvilka jag exempelvis anfört såsom de enligt min öfvertygelse för oss lämpligaste, ingalunda vore lämpliga. För min del anser jag dock, att den, som vill klandra och nedsätta ett förslag, i synnerhet om han själf är fackman, också ovillkorligen är skyldig till och att Kammaren af honom har rätt att vänta att han på samma gång skall säga hvad som är bättre och lämpligare. Finge man af honom upplysning om hvad han ansåg lämpligare, är jag öfvertygad om att Kammaren skulle med tacksamhet helsa hvarje sådan upplysning; och det skulle äfven jag göra.

Den ärade talaren har om de opansrade kanonbåtarna sagt, att de ännu icke äro pröfvade. Detta är visserligen sant; men det utlåtande om deras lämplighet, som af sakkunnige personer lemnats, går i alldeles motsatt riktning mot den ärade talarens antydan.

Den ärade talaren har vidare sagt att pansarbåtarna icke äro lämpliga och erinrat, att den fartygscert, som blifvit föreslagen, har kanonen vänd akter öfver, hvilket han ansåge olämpligt. Jag har för min del icke med någon förkärlek omfattat dessa båtar, der kanonen skulle vara vänd akter öfver, och det finnes ej heller någonstädes i mitt underdaniga memorial anfördt, att detta är den typ, som skall byggas, utan der står endast taladt om de senast byggda pansarbåtarna.

Den ärade talaren har vidare sagt om ramfartyget att han icke trodde, att ett dylikt fartyg skulle blifva särdeles långlifvadt inom en fiendtlig transportflotta af det skäl, att fienden nog skulle draga försorg om att minbåtar och dylikt toge hand om detsamma. Jag tror dock icke att, derest ett ramfartyg är så konstrueradt, som dylika fartyg nu för tiden böra vara det, stötat af några minbåtar äro för detsamma farliga. Jag har dessutom aldrig påstått eller trott, att det förslag jag framställt skulle vara det bästa; men jag hyser den öfvertygelsen, att det är bättre att hafva något mål att sträfva för, någon plan att hålla sig till, än att låta allt sväfva i luften, och jag tror, att det är af ganska väsentlig vikt, att representationen får se i hvilken riktning Kongl. Maj:t vill gå, hvarigenom den blifver i stand att fälla ett omdöme om denna riktning, ett omdöme som alltid kommer att beaktas.

En representant från Norrland stälde till mig den uppmaningen, att jag för Kammaren skulle förtydliga ett uttryck, som jag vid remissen af den Kongl. propositionen i Första Kammaren fälde angående möjligheten för ett ramfartyg att bryta sig igenom en blokad. Jag har visserligen ingenting häremot och skall vara beredd dertill när och hvar som helst, men jag anser det icke vara lämpligt att nu dermed upptaga Kammarens tid. Så mycket vill jag dock säga, att om en materiel, byggd på sådana kraftigare fartyg, som jag i memorialet ifrågasatt, kan innestängas, så ligger det en ytterlig inkonseqvens uti att påyrka en materiel, som är mindre stark än denna, emedan den naturliga följden deraf måste blifva, att den blifver ohjelpigen instängd. Jag skulle dessutom till den ärade ledamoten från Stockholm, till hvilken jag först vände mig, kunna säga, att det äfven i hans yttrande lag en inkonseqvens. Ty om man, såsom han, säger, att den materiel som är föreslagen icke är duglig eller lämplig att fylla det ändamal, som dermed afses, utan att kunna uppgifva någon lämpligare, så ligger det en inkonseqvens deri att strax derefter säga, att man ingenting skulle hafva emot att till denna materiel bevilja ännu större anslag. Jag tror verkligen, att man om ett sadant yttrande, snarare än om mitt förslag, skulle med skäl kunna säga, att det häntyder på, att man vill kasta sina penningar i sjön.

Jag skall nu bedja att få vända mig till en representant från Bohuslän. Han yttrade, att han funnit en motsägelse i mitt memorial. Så vidt jag förstod honom rätt, skulle denna motsägelse ligga deruti, att på sidan 4 i memorialet förekommer följande: »Om vi åter ega

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

endast en sådan flytande materiel, som lämpar sig för försvaret i skärgården, såsom vara nuvarande pansar- och minbåtar, är fienden visserligen icke i alldeles samma lyckliga belägenhet, som derest vi icke egde någon materiel alls; han måste helt visst vara vaksammare, men det finnes likväl intet som hindrar honom att för sin landstigning begagna hvilken af de angifna utvägarne han sjelf finner för godt. Han kan samla sina trupper på den utsedda platsen utan särskilda svårigheter, ty hans flotta kan odelad afses för platsens försvar, under det att transporten ostörd pågår. Under färden öfver sjön kan han lemna transportångarne utan bevakning, och hvad en landstigning å någon öppen del af kusten beträffar, finnes det för honom lika mycken eller lika liten svårighet att verkställa en sådan, som om vi vore utan allt slags flytande försvar», under det att på sidan 5 står »att vår ställning vid en mäktig fiendes anfall blott i ringa grad förstärktes af en endast för skärgårdsområdet beräknad materiel, som på de flesta ställen af vår kust» etc. Jag tror, att den uppfattningen af mig är riktig, att det var mellan dessa två ställen han ansåg en motsägelse förefinnas, och att denna skulle ligga deruti, att det kunde finnas opansrade kanonbåtar, som under färden öfver sjön skulle, derest transportflottan lemnades obevakad, kunna skada densamma. Då ett sådant memorial som detta kriticerats, borde kritikern dock åtminstone hafva läst hvad som der verkligen förekommer, hvilket han dock icke synes hafva gjort. Ty i memorialet står på förra stället »endast en sådan flytande materiel, som lämpar sig för försvaret i skärgården», och på det senare »endast för skärgårdsområdet beräknad materiel», under det att opansrade kanonbåtar på sidan 9 upptagas sasom lämpliga både inom och utom skärgården.

Den ärade talaren ansåg vidare, att byggnadsanslaget i betänklig grad inkräktade på sjöförsvarsbudgeten i öfrigt, och anförde sasom prof härpå, att, ehuru departementschefen förra året begärde 221,000 kronor sasom tillökning i underhållsanslaget, han i år inskränkt sig till att för samma ändamal föresla endast 162,000 kronor. Jag säger med anledning af denna anmärkning ännu en gång, att det vore önskligt, om han läst hvad som till frågan hörer, innan han återopar något dylikt argument.

I det förra årets statsverksproposition bifogade statsrådsprotokoll yttras: »men då, sasom erfarenheten visat, enahanda behof tid efter annan återkomma, och andra med dem likartade uppstå, bör anslaget förhöjas äfven med hänseende till dessa utgifter, hvarigenom upprepade framställningar till Riksdagen om extra anslagsbeviljande för särskilda till underhållet hänförliga ändamal skulle kunna undvikas». När Kongl. Maj:t salunda förra året begärde 221,000 kronor, så afsågs dermed att fylla äfven sådana flottans behof, som till exempel pumpmaskiner, smärre tillbyggnader och mera dylikt. Men det är också temligen tydligt att, sedan Riksdagen till svar på denna framställning förklarar sig vilja taga frågan om dylika anslagsbehof i särskild ompröfning, dessa behof skulle vara uteslutna ur Kongl. Maj:ts till förevarande Riksdag framlagda förslag till reglerande af ifragavarande anslag.

Samme ärade talare yttrade vidare, att förra året begärdes större tillökning i öfningsanslaget än hvad som erhöles, och att detsamma der-

före behöfde ytterligare ökas. Deri har han fullkomligt rätt, och jag skulle visserligen icke hafva haft något emot att till denna Riksdag göra en ny framställning om tillökning i samma anslag, om jag hade trott att den ringaste utsigt förefunnits att till en dylik framställning vinna Riksdagens bifall. Men för öfrigt har jag, på sätt äfven kan synas af den siffer-uppställning som förekommer på sidan 33 i mitt yttrande till statsrådsprotokollet, tänkt mig att med tillökning i detta anslag skulle kunna anstå ännu ett eller annat år.

Här har af ett par talare berörts frågan om den overksamhet, som iaktogs så väl af ryska flottan under Krimkriget, som äfven af den franska flottan under senaste tysk-franska kriget. Jag ber dock att få erinra att hvad som då passerade alls icke innebär något allmän-giltigt bevis därför att flottan är af mindre vikt för vårt försvar. Da nemligen de förenade engelsk-franska flottorna inlöpte i Svarta hafvet och Ostersjön, skedde detta under sådana förhållanden att jag tror att Ryssland skulle hafva lidit ännu mera än det gjorde, om dess flotta icke användts så, som skedde. Ty både Kronstadt och Sebastopol voro då på ett så otillfredsställande sätt befästadade, att det blef nödigt att spärra inloppen till dessa fästningar; och dertill användes flottan. Da för tiden fans nemligen icke denna minmateriel, som nu anses komma att just under dylika omständigheter spela en så stor rol. Jag tjenstgjorde i den engelska flottan kort efter detta krimkrig. På samma fartyg, der jag en längre tid var anställd, tjenstgjorde äfven en engelsk officer som haft anställning i kommenderande amiralens stab under landstigningen på Krim. Mångfaldiga gånger berättade han för mig om den fruktan i hvilken man ombord på den förenade flottan befann sig, att ett enda ryskt fartyg, som icke blifvit sänkt och var särdeles snabbgående, men dock endast en hjulbåt, skulle kunna komma ut, emedan den då skulle kunnat förorsaka en sådan förödelse inom transportflottan, att derigenom hela landstigningsföretaget kunnat omintetgöras.

Några andra invändningar af mera hufvudsaklig vikt hafva icke emot den Kongl. propositionen blifvit framställda; och jag torde derföre nu kunna åtminstone tillsvidade afstå från ordet.

Herr Uhr: Det är redan så många talare, som uttryckt samma åsikter, som jag i denna fråga hyser, och för dessa åsikter framburit så goda skäl att jag kan inskränka mig till att på dessa skäl, och i synnerhet de af Her Key anförda, helt simpelt och enkelt yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: Då jag är den 47:de talaren i ordningen i denna fråga, så skulle det verkligen fordras betydligt större förmåga än som star mig till buds för att kunna lemna några nya bidrag till frågan. Jag föreställer mig derföre att jag går den allmänna önskan inom Kammaren bäst till mötes, då jag inskränker mig till det uttalandet, att jag icke under diskussionen hört några skäl anföras som kunnat gifva mig anledning att frångå Utskottets förslag, till hvilket jag alltså yrkar bifall.

Men innan jag lemnar ordet vill jag säga ett par ord med anledning af några yttranden på förmiddagen af en talare här straxt till

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

höger om mig. Sedan nemligen en annan talare på hallandsbänken yttrat den åsigten att staten borde vid ordnandet af sitt försvar liksom hvarje förständig enskild man, tillse att omkostnaderna icke blefve större än tillgångarne medgifva, sade den först antydde talaren, Herr Treffenberg, att, om man gick till väga på detta sätt, kunde det möjligen inträffa att under det man stod och funderade om man hade råd att köpa sig byxor och skor, så fröse man ihjäl.

Jag vet icke huruvida detta icke kan hafva någon tillämpning på befolkningen inom öfriga delar af vårt land; men ett vet jag, och det är att, så länge vi i Vesternorrland hafva förmanen att ega en så varm och lifligt tempererad landshöfding som den nu varande, så tror jag mig kunna försäkra att ingen länets innebyggare skall behöfva till följd af dylika omständigheter förlora lifvet, äfven om han vore något lättare ekuiperad än klimatet deruppe kräfver.

Herr Engman: Då jag, i anseende till den långt framskridna tiden, icke vill besvära Kammaren med något längre anförande, inskränker jag mig till att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag i nu föredragna punkten.

Herr Näsman: Jag afstår från ordet under tillkännagifvande att jag förenar mig med dem som yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Key: Då jag ånyo begärt ordet, har det skett till följd af alla de många yrkanden, som här blifvit gjorda om bifall till Frih. Skogmans reservation, och för att något mera än mina föregångare direkt framhålla konsekvenserna af denna reservation.

Den ärade Herr Sjöministern yttrade på förmiddagen, att det icke skulle komma i fråga att bygga något ramfartyg förr än man erhållit det dertill nödvändiga belopp. Alltså, när man erhållit detta belopp skall man komma att bygga ramfartyg. Denna slutledning kan åtminstone dragas af hans yttrande. Om man nu antog Frih. Skogmans reservation, så hade i och med detsamma alla förbehåll och vilkor blifvit strukna, som förekomma i Utskottets förslag såväl uti klämman som uti sista punkten af motiveringen. Intet förbehåll alls återfinnes uti Frih. Skogmans reservation. Kongl. Maj:t kan enligt Frih. Skogmans förslag bygga hvilka fartyg som helst, fyrkantiga fartyg, runda fartyg, eller andra, med ett ord, af hvilken form och beskafhet han behagar. Alltså, och om Kongl. Maj:t vill använda det antagligen icke obetydliga öfverskottet på föregående års fartygsbyggnadsanslag till byggande af nya fartyg, och då Kongl. Maj:t enligt Riksdagens beslut i en föregående punkt har för »flottans nybyggnad och underhåll» att tillgå 1,078.800 kronor, hvilket förhållande ej må lemnas alldeles å sido, oaktadt ingen menniska derom talat, samt då man härtill kan lägga de 1,700,000 kronor, hvilka Kongl. Maj:t skulle erhålla, äfven om Riksdagen icke bifölle det af Stats-Utskottet föreslagna vilkoret, så skulle man ju kunna tänka sig att Kongl. Maj:t icke brydde sig om att vidare bygga några smärre fartyg alls, utan i stället, oaktadt allt som blifvit sagdt här i dag inom denna Kammare mot ramfartygen, bygger ett sadant fartyg. Det skulle icke heller

vara underligt om Kongl. Maj:t gjorde detta, då Första Kammaren redan *bifallit* Kongl. Maj:ts proposition om byggande af ramfartyg och Andra Kammaren, derest den nu bifaller Frih. Skogmans förenämnda förslag, icke heller för sin del dertill säger *nej*.

Jag tror för min del att man bör betänka sig innan man bifaller Frih. Skogmans förslag; ett bifall dertill kan verkligen komma att tolkas på det sätt jag nyss nämnde och leda till det resultat, att Kongl. Maj:t underlåter att bygga smärre fartyg för att i stället, med användande af hopsamlade befintliga anslagsmedel, bygga ramfartyg, hvilka salunda verkligen skulle komma till stand.

En ärad talare på norrlandsbänken, Herr Treffenberg, yttrade åtskilligt om »general Blumenthal» och »svenska psalmboken», om »värnpligtens vänner» samt »fångenskap och död», om »Bismark och apostelen Paulus». Jag vill icke upptaga något af allt detta till besvarande då det icke hörer till saken. Men då den ärade talaren adresserade sig direkt till mig och påminde om att jag skulle vid 1873 års riksdag, med löfte om en lycklig lösning af vår försvarsfråga, hafva sagt: »få se», »få se», så må det tillåtas mig att hemställa till honom själf: männe han icke redan fått se mycket under den nya representationen inträffa, som han, när den antogs visst icke trodde sig skola få se, och männe han icke redan upplefvat att många af hans olycks-spadorar blifvit langtifrån bekräftade? Må han blott ge sig till tals och han skall få se mera.

Den ärade talaren är äfven jurist och jag ber därför att få erinra honom om den gamla domare-regeln: »efter ens *tal* skall ingen dömas». Jag tror att denna regel bör ega en mycket vidsträckt tillämpning på den ärade talaren själf, då han lofordade landets blomstrande utveckling i alla riktningar, utom i afseende på vårt försvarsväsende, ty der, sade han, der stode vi ohjelpigen stilla, der hade vi de obotfärdigas förhinder. Men är väl en sådan beskyllning rättvis? Och för öfrigt, om den än vore det, hvad är väl 10 år af Sveriges stats lif? Ej ens så mycket som en sekund i Herr Treffenbergs! Men, detta oaktadt, hvad tror han väl att vi hafva gjort på dessa tio år? Erinrar han sig männe icke att vi under dessa år anskaffat 200,000 remingtonsgevär? Sverige stod utan vapen, då det nya representationsskicket infördes; den nya representationen har beviljat millioner till gevär, millioner till anskaffande af kanoner, till förökande af vårt artilleri, den har bildat sappör-kompanier och skapat en generalstab, på fem år fördubblat anslaget till flottan och på tio år med 50 % höjt anslaget till vapenöfningarne, den har ökat fjerde hufvudtitelns budget från 10 till 18 millioner, har borttagit friköpning och lega vid allmänna värnpligtens utöfvande — och ändock kan den ärade talaren djerfvas påstå att den nya representationen ingenting uträttat för vårt lands försvar, att den haft de obotfärdigas förhinder! Mätte han blott icke, derest vi följa hans åsigt, en gang få se något annat, som han kanske icke väntar sig, det nemligen att just genom dessa arliga stormlöpningar på statsbudgeten, vara arliga riksdagar komma att förlora sitt fotfäste hos opinionen inom landet.

Herrar *Jan Andersson*, *Svensén* och *Lind* instämde med Herr Key.

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

Herr Jöns Pehrsson: Jag lofvar att fatta mig mycket kort. Jag hade nemligen icke tänkt begära ordet och hade rätteligen icke heller bort göra det, emedan jag denna gång — hvilket icke alltid är förhållandet — gått ganska helskinnad från mitt yttrande, i afseende på de anföranden vi i går hörde från ett par andans män här i Kammarren. Man har visserligen gifvit mig ett par tillrättavisningar för det uttalande om dessa yttranden, jag tillät mig, och påstått att jag velat tillägga den ene af dessa talare det daliga motiv för hans uppträdande, att han skulle hafva dermed velat specimenera för biskopsstolen. Men mitt yttrande föll sig icke så, ty jag sade endast, att den värde ledamotens yttrande var så vackert och antydde en hos andans män i allmänhet så ovanlig förmåga att sätta sig in i allmänna förhållanden, att han allraminst borde iklädas biskopsskruden och kanske han äfven är lämplig för något annat ännu högre embete.

Hvad sjelfva saken beträffar, så ber jag herrarne komma i håg att jag icke är fackman och därför icke heller kunnat yttra mig i frågan i vidsträcktare mån än jag derom kunnat bilda mig en öfvertygelse. Jag har vid sådant förhållande kommit till det resultat som jag förra gången omnämnde, att nemligen det för oss är alldeles omöjligt att bygga så många stora och dyra pansarfartyg, att vi med dem kunna på öppna sjön bjuda en fiende spetsen. Den planen tror jag icke kan realiseräs.

Herr Peter Olsson framhöll att fastän vi i fjol gifvit Kongl. Maj:t för krigsfartygs byggande 1,700,000 kronor, vi nu icke borde göra det, utan att dervid fästa vissa vilkor. Jag gillar denna hans åsigt fullkomligt, men vill dock fråga, hvarför han för sin del kan hysa den meningen nu, då han på samma gång förklarade att till nästa år eller något annat vilkoret borde borttagas.

Herr Peter Olsson anmärkte äfven att vi framdeles skulle kunna skaffa oss en god hjälp till våra utgifter för försvarsväsendet både till lands och sjös genom att höja bränvinsbeskattningen, fordringarne på detsamma måtte blifva huru höga som helst. Jag svarar derpå, att jag hoppas det detta aldrig måtte komma att ske.

Detta yttrande må stå för min räkning, och Peter Olssons för hans. Jag hoppas emellertid, som sagdt, att Riksdagen aldrig skall taga ett dylikt steg, ty jag tror ej att Svenska Riksdagen eller Regeringen någonsin skola vilja fiska upp medel på denna industri för att på den grunda kostnaden för vårt försvarsväsen. Jag tror att många säkrare utvägar att skaffa penningar för det ändamålet gifves än just detta, ehuru det visserligen vore ganska enkelt att dertill använda tillgångar, som inflyta af en så *dålig* industri som bränvinshandteringen alltid anses vara.

Om någon framställde, att en del af kostnaderna för landtförsvarets ordnande kunde läggas uteslutande på andra artikeln i bevillningsförordningen, så anser jag icke heller otroligt att ett förslag i detta syfte skall i sinom tid komma fram och att vi på detta sätt skulle få medel till en del af kostnaderna för ett nytt försvarswerk; den som lefver får väl se.

Det märkvärdigaste af alla de yttranden, vi här fått böra är dock Herr Sjöministerns förklaring att minbåtarna icke kunna göra ramfartygen någon skada.

Det skulle dock vara af ganska stort intresse att erhålla någon visshet i detta afseende, helst man vid andra tillfällen påstått att vi skulle kunna trygga oss vid minväsendet. Ar förhållandet nu icke så, hafva vi ju ej mycket på den vägen att vinna.

Det är ganska egendomligt att, så snart det uppstår fråga om att vi icke skola bifalla allt hvad regeringen önskar och dess förslag innebära, det stridsropet höjes, att vi icke hafva någon fosterlandskärlek, ingen önskan att försvara vårt fosterland. Kan det så vara här, der det endast är fråga om 700,000 kronor mer eller mindre och der det blott och bart gäller, huruvida regeringen ett år förr eller senare skall få påbörja byggandet af ett ramfartyg? Kan man med något berättigande påstå att, därför att vi ej vilja gå in på *allt*, vi icke vilja göra *något* för vårt lands försvar? I den saken har åtminstone jag en olika uppfattning och vill således, ehuru ännu ingen instämt i mitt yrkande förra gången, ändock vidhålla detsamma, i förhoppning att någon framdeles skall förena sig derom.

Herr Adlersparre: Det kan icke falla mig in att åter upprepa hvad jag redan yttrat; men icke heller kan jag taga något ord deraf tillbaka. Fran statsrådsbänken hafva dock mot mig blifvit uttalade förebräelser alltför skarpa och, att döma af tonen, äfven bittra, för att jag skulle kunna underlåta att upptaga desamma till besvarande. Jag skall dock dervid söka att icke svara på samma sätt.

Den högt ärade talaren på statsrådsbänken yttrade, att det smärtade honom — jag ber om ursäkt i fall jag nu, såsom mig synes, kommer att smickra mig sjelf — att efter den vänskap och det förtroende, som mellan honom och mig förut rådt, jag nu skulle komma med ett sådant yttrande som det jag haft. Jag ber att först och främst sasom svar dera få säga att, efter mitt förmenande, mitt yttrande icke alls bort smärta den högt ärade talaren. Jag tror tvärtom, att han bör hafva mera orsak att vara nöjd med att jag uttalade mina åsikter, ty ingen god sak förlorar på att blifva ärligt och uppriktigt bedömd. Har jag orätt, är det ju lätt att vederlägga mig; har jag åter rätt, kan han ju icke hafva någon anledning att känna smärta öfver mitt anförande.

Jag vill vidare besvara hans öfriga anmärkningar i den ordning de framställdes. Han yttrade, att ehuru jag är fackman, mitt anförande på förmiddagen icke hade någon vikt, emedan jag vände mig »hufvudsakligen mot fartygscerterna». Detta senare var dock icke förhållandet. Jag nämnde endast i *förbigående* några ord om fartygscerterna samt yttrade tydligt och klart, hvad äfven protokollet torde kunna utvisa, att jag icke vill besvara Kammarern med dylika detaljer. Jag vände mig deremot hufvudsakligen mot den föreställningen, att vi för ett jemförelsevis ringa årligt anslag af 3,500,000 kronor skulle kunna erhålla en flotta, mäktig att på öppna sjön uppträda mot, genombryta eller i någon nämnvärd mån hindra den flotta, en stormakt rustar, om han vill eröfra vårt land; och jag tror, att hvar och en i Kammarern, likasom äfven på läktaren, uppfattat att detta var hufvudsaken i mitt anförande.

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

Jag fick äfven uppbära den förebräelsen att jag, som »vill klandra och nedsätta det kungliga förslaget», ej blott varit inkonseqvent, utan ock uraktlätit en »ovilkorlig skyldighet», då jag ej framlagt en annan och bättre sjöförsvarsplan. Detta är dock för mycket begärdt af en enskild representant. Den högt ärade talaren vet för öfrigt mycket väl, huru han, om han velat af mig erhålla upplysningar, kunnat inhemta desamma; men då så ej skett och jag följaktligen ej egt något annat tillfälle att meddela den högt ärade talaren mina åsikter, vore det ju ett oförlätligt kujoneri, om jag uraktläte att här öppet uttala desamma. Dessutom kan jag icke i denna viktiga fråga taga hänsyn till person, utan endast till sak. Icke heller kan jag dagtunga med min öfvertygelse, utan vill enkelt och trofast uttala mina åsikter.

Vidare nämnde den högt ärade talaren, att mitt yttrande om opansrade kanonbåten »Blenda», gick i alldeles motsatt riktning mot sakkunniges omdöme. Jag yttrade ej annat, än att denna kanonbåt ännu ej var tillräckligt pröfvad. För behörigheten af detta mitt yttrande må det tillåtas mig åberopa de sakkunniges utlåtande, som skulle besigtiga denna »Blenda». Långt ifrån att kunna bilda sig ett afgörande omdöme om denna nya kanonbåt, funno de sig nödsakade att i sitt utlåtande yttra, att »i följd af rekyllhämmarens söndersprängning under skjutningen med den 9,24 decimaltums kanonen, tillräckliga försök icke kunde anställas, för att derpå grunda en bestämd öfvertygelse, hnruida nämnda kanon i öfrigt är passande för fartyget». Vidare säger samma besigtningsskommission »att den anser önskligt, om fartyg af »Blendas» slag, som framdeles komme att byggas, kunde bestyckas med en 9,24 decimaltums kanon, men att, af förenämnda skäl, någon bestämd öfvertygelse om denna kanons lämplighet för fartyget nu icke kunde uttalas». När således den viktiga frågan, om fartyget är lämpligt för sin kanon, ännu är oafgjord, hade jag da ej skäl att säga, det »Blenda» icke vore fullt pröfvad?

Ytterligare fick jag uppbära den förebräelsen, att jag anmärkt att pansarbåten »Folke» med sin kanon vänd akter öfver, vore en olämplig typ, oaktadt, såsom vi nu fått höra, denna pansarbåt icke skulle vara ens nämnd i den högt ärade talarens memorial. Ingen borde naturligtvis bättre än den högt ärade talaren veta, huru härmed är förhållandet, men jag kunde icke fatta saken annorlunda än jag gjort, då uti nämnda memorial eller bil. 4 a pag. 28 tydligen står, att de blifvande pansarbåtarna »af Folkes cert» skulle kosta sa och så mycket. Det gläder mig att nu få höra, att båtar af denna typ icke ingå bland de fartyg, som skola byggas. Jag ber emellertid om ursäkt, att jag i memorialet läste efter ordalydelsen!

Slutligen skulle det hafva varit ett fel af mig att yttra, det ramfartygen kunde sänkas med minor. Vi hafva nu blifvit upplysta att såsom ramfartygen äro konstruerade, minorerna icke för dem äro farliga. Jag kan dock för min åsigt åberopa goda auktoriteter, icke blott inom landet, utan ock från utlandet, och den högt ärade talaren yttrade sjelf förliden riksdag, då frågan var om anslag till rörliga minor, »att flytande föremål, som möta en dylik torpedo, upphöra att flyta, så snart de kommit i beröring med densamma». Detta hans yttrande

återfinnes i denna Kammarens diskussionsprotokoll sistlidne riksdag 2:dra delen pag. 41 och n:o 22. Måhända har sedan dess sådana uppfinningar blifvit gjorda att förhållandena blifvit ändrade, men för mig åtminstone äro dylika uppfinningar obekanta.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)*

Detta var det hufvudsakligaste af de mot mig gjorda anmärkningarne. Jag vill nu ytterligare tillägga, hvad jag trott envar borde hafva förstått mina ord förutan, att jag noga betänkt förevarande fråga och ingalunda tanklöst kastat mig in i densamma. Jag bekänner äfven, att det mycket smärtat mig att jag nödgats uppträda mot grunderna i den Kongl. propositionen så, som jag gjort; men frågans vikt och representantens skyldigheter måste öfverväga alla betänkligheter. Och lika öppet bekänner jag, att detta nya sjöförsvarsprogram förefaller mig som en fläkt af den olycksbringande anda, hvilken berusade en stor del af svenska folket ären 1741 och 1788 — för att icke nämna 1863—64 — då man underkände fiendens förmåga och öfverskattade sin egen. Att i motsats härtill framhålla vår ställning i dess rätta dager, har jag, som sagdt, ansett vara min oeftergifliga pligt, och endast derföre, icke för att »klandra och nedsätta», har jag uppträdt, så, som jag gjort.

Herr Lasse Jönsson: Då jag på förmiddagen begärde ordet, gjorde jag det i afsigt att bemöta en talare på Skånebanken här bakom mig; men då nu en annan talare redan upptagit dennes yttrande till vederläggning, och tiden dessutom är långt framskriden, inskränker jag mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr von Schoultz: Den ärade representanten från Dalarne yttrade, att det icke skulle vara så stor skilnad mellan Stats-Utskottets förslag och den af friherre Skogman deremot afgifna reservation. Jag förmodar dock, att den värde representanten af Stats-Utskottets vice ordförandes senaste anförande blifvit upplyst om, att en ganska betydlig skilnad mellan dessa begge alternativ förefinnes. Enligt hvad Herr Key anför, synes nemligen vara gifvet att Stats-Utskottets förslag afser att rent af förbjuda Kongl. Maj:t att bygga fartyg af den cert, Kongl. Maj:ts proposition upptager. Friherre Skogmans reservation åter, vill för Kongl. Maj:t bibehålla friheten att med hänseende till existerande förhållanden bestämma sig för hvad han anser lämpligt. Som jag tror, ligger häri en ej obetydlig skilnad mellan de begge förslagen.

Sedan Första Kammaren med endast en rösts öfvervigt bifallit Kongl. Maj:ts proposition och jag vid samtal med flera medlemmar af denna Kammare funnit föga utsigt för antagandet af Kongl. Maj:ts proposition, vill jag emellertid tillstå, att jag för min del upprigtigt ansluter mig till den af Friherre Skogman afgifna reservationen och således instämmer med dem, som yrkat »att ett extra anslag af 1,700,000 kronor för år 1877 anvisas till byggande af krigsfartyg».

Friherre Leijonhufvud: Sedan jag senast i går afton hade ordet, har Herr O. B. Olsson uppträdt och trott sig finna, att min nuvarande ståndpunkt i afseende å sjöförsvaret vore en helt annan än

Om anslag till
byggnad af
krigsfartyg.
(Forts.)

den ställning jag till samma fråga intog vid 1871 års riksdag; ja, han ansåg, att icke blott en väsentlig skiljaktighet utan till och med en verklig motsats förefunnnes mellan mina åsikter i denna fråga då och nu. Jag lider i allmänhet föga af den egenskap som kallas »*Recht-haberei*», det är en benägenhet att ständigt vilja hafva rätt i hvarje särskild sak, och kan således tåla vid att höra en anmärkning, utan att äflas att vederlägga den i detalj. Jag vill endast försäkra Herr O. B. Olsson och andra som möjligen tänka lika som han, att min uppfattning af denna fråga är ganska litet förändrad sedan år 1871. Men det oaktadt kan jag dock rösta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, emedan den hufvudsakligen och i principen öfverensstämmer med min uppfattning. På samma gang jag säger detta, medgifver jag dock å andra sidan, att de senaste fem åren icke gått förgäfvets förbi för mig, utan att jag derunder lärt mig något och försökt att följa med frågans utveckling. Det torde icke läggas mig till last, om jag vid den tid jag var medlem af Konungens råd ansåg, att monitorer, i öfverensstämmelse med den uppfattning, som då var allmänt rådande, voro de krigsfartyg som bäst motsvarade vårt behof, samt att man vid byggandet af nya sådana endast hade att tillgodogöra sig de förbättringar af denna fartygscert, som då pågingo. Vid samma tid byggdes för öfrigt monitorer icke blott hos oss, utan jemväl i Norge och Ryssland, ehuru de ryska voro något underlägsna våra. Sedan dess har man emellertid upphört att bygga monitorer och i deras ställe uppfunnit nya tornfartyg med tjockt pansarskydd och försedda med grofva kanoner samt så konstruerade, att de, utan att deraf lida, kunna hålla öppna sjön. Vid sådant förhållande kunde jag naturligtvis icke annat än öfvergå till de nya fartygscerter, som numera anses såsom de bästa i andra länder. Om man nu vill kalla dessa nya fartyg rammar eller tornfartyg med grofva kanoner, är en temligen likgiltig sak. Jag kan derföre, utan att afvika från min förra åsigt i denna fråga, rösta för Kongl. Maj:ts proposition.

Vidare hafva flera talare yttrat, att det är omöjligt för oss att i längden hålla en flotta, som är i stånd att mota en stormakt, som vill anfalla oss. Ja, det är sant, att om vi gifva oss in i täflan med t. ex. Preussen eller Ryssland om att hålla en stor flotta på öppna sjön, så skola dessa sistnämnda stormakter inom fem å sex år vara oss vida öfverlägsna. Men det är icke vår uppgift att uppträda med en stor flotta på öppna sjön.

Man säger vidare, att vi i intet fall kunna vara säkra på att mäktat förhindra en fiendtlig landstigning på våra kuster. Det är mycket möjligt. Men någon sådan säkerhet finnes icke heller för England, hvarföre också, såsom bekant, i England paniker för en fiendtlig landstigning nästan hvart tionde år pläga uppstå. Men om vi än icke kunna göra anspråk på att förmå helt och hållet förhindra en fiendtlig landstigning på våra långsträcka kuster, så följer väl icke deraf att vi icke behöfva sådana krigsfartyg som kunna visa sig utom våra närmaste skärgårdar, t. ex. utanför skånska kusten. Det är icke heller gifvet, att en fiende alltid uppträder med så öfverlägsna stridskrafter, att det blir omöjligt att besegra honom; men för att kunna göra honom något afbräck, måste vi vara rustade att möta hans anfall. För-

hållandet är här ungefär detsamma som i enskilda lifvet. Om jag t. ex. vet att ett rövvarband af 10 till 12 man grasserar i närheten af min bostad, men jag sjelf icke har mer än 4 eller 5 man att sätta upp mot hela bandet, icke gifver jag väl då alltsammans förloradt på förhand, utan jag stänger min port, regler för mina dörrar, sätter mig i försvarstillstånd och försvarar mig så godt jag kan. Dermed vinner jag vida mer än genom feg eftergifvenhet, ty det är sant, som ordspråket lyder: den hund, som sätter svansen mellan benen och är färdig till flykt vid första anfall, får lättare stryk än den som sätter sig till motvärn och visar tänderna. Detsamma gäller ock i det politiska lifvet.

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

För öfrigt ber jag få instämna med den siste talaren deruti, att, då intet hopp förefinnes, att Kongl. Maj:ts proposition vid en blifvande gemensam votering skall vinna framgång, enär, såsom bekant, densamma endast med en rösts majoritet blifvit af Första Kammaren bifallen, jag anser att Andra Kammaren bör förena sig om att bifalla Friherre Skogmans reservation. Deremot anser jag det vara Riksdagen ovärdigt att, i enlighet med Utskottets förslag, förelägga Kongl. Maj:t något vilkor för anslaget beviljande. Att uppställa ett sådant vilkor behöfves icke heller, ty det faller af sig sjelft, att icke större fartygscerter komma att byggas än sådana som tillgångarne medgifva, samt att ingen sjöminister skall tillata sig tillstyrka påbörjande af större krigsfartyg, än som af tillgängliga medel kunna färdigbyggas — hvilket ock öfverensstämmer med hvad sjöministern sjelf nyss yttrade.

Herr Clairfelt: Då det torde vara hvarje representants pligt att i en fråga af sådan vikt som denna yttra sin åsigt, anser jag mig böra i korthet tillkännagifva att jag beträffande densamma fullkomligt instämmer med Stats-Utskottet derutinnan, att jag i likhet med Stats-Utskottet anser den af Utskottet för ändamålet föreslagna summan vara den högsta som för närvarande, och innan en fullständig finansplan för vårt försvarsväsende i sin helhet blifvit uppgjord, bör för nu förevarande ändamål beviljas. Men deremot kan jag icke instämna med Utskottet beträffande villkoren för anslaget, dels derföre att jag icke anser det tillkomma Riksdagen att yttra sig öfver hvilka fartygscerter som böra byggas och dels till följd af Herr Statsrådet och Chefens för Sjöförsvarsdepartementet förklaring på förmiddagen.

Jag förenar mig således med de talare, som yrkat bifall till Friherre Skogmans reservation.

Herr Werner Ericson: Jag har haft äran att vara föremål för repliker från Herr Sjöministern; och ehuru jag icke kan inse, att de punkter af mitt förra anförande, som han särskildt replikerade, voro deraf särskildt förtjenta, och oaktadt således såväl dessa repliker som hvad jag nu kan hafva att på dem svara, ej är för diskussionen af synnerligt värde, anser jag likväl en skyldig uppmärksamhet fordra, att jag i korthet bemöter dem.

Herr Sjöministern framstälde sålunda mot mig egentligen tvenne anmärkningar; den ena innefattande påstående, att jag skulle vid citerandet af hans yttranden å sid. 4 och 5 i hans underdåniga memo-

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

rial sagt, att der förefunnes en motsägelse. I verkligheten yttrade jag likväl raka motsatsen. Säkerligen har han icke hört, hvad jag förra gången sade; och då han icke vidare utvecklade, hvori min motsägelse i detta fall skulle bestått, kan jag icke bedöma, på hvad sätt han uppfattat mitt förra yttrande.

Det torde icke vara för mig lika passande att bedja Herr Sjöministern riktigt läsa hvad han skrifvit, som han ansett det vara att dertill uppmana mig, men jag skall i alla fall taga mig friheten att ur hans underdåniga memorial uppläsa några stycken. Sålunda yttrar han å sid. 4: »om vi åter ega endast en sådan flytande materiel, som lämpar sig för försvaret i skärgården, såsom våra nuvarande pansar- och minbåtar, — — — kan fienden under färden öfver sjön lemna transportångarne utan bevakning». Det var ju klart, att jag skulle finna härmed öfverensstämmande följande å sid. 5 förekommande yttrande: »att vår ställning vid en mäktig fiendes anfall blott i ringa grad förstärktes af en endast för skärgårdsområdet beräknad materiel, som på de flesta ställen af vår kust ej kunde möta denna fiende och ej heller i någon mån försvåra hans förbindelser». Jag tillät mig härvid anmärka, att de opansrade fartygen med grofva kanoner skulle kunna i någon mån oroa fiendens förbindelser, så att han under färden öfver sjön icke skulle våga lemna sina transportångare utan bevakning; och jag grundade denna min åsigt dels derpå, att den nästföregående sjöministern hade förklarat, att dessa opansrade båtar med starkt artilleri skulle kunna med pansarbåtarna deltaga i positionsstriden och äfven användas utom skären, och dels på den nuvarande sjöministerns yttrande, att de skulle vara sekundanter för de föreslagna starkare fartygen. De skulle således icke vara så odugliga, att de icke dugde till något.

Men den ärade Sjöministern har sagt, att jag icke läst hans memorial riktigt. Å sid. 4 yttrar han, såsom jag förut nämnt: »om vi åter ega endast en sådan flytande materiel, som lämpar sig för försvaret i skärgården, såsom våra nuvarande pansar- och minbåtar». Han omnämner således icke här »opansrade kanonbåtar» med starkt artilleri; men jag frågar då, hvar finnas da dessa båtar? Å sidan 3, der han talar om de sätt, hvarpå vi skulle kunna möta fienden, säger han: »i händelse vi icke ega någon flytande materiel», och derpå talar han om hvad i sådant fall skulle hända; vidare yttrar han sig å sid. 4, såsom förut är nämnt, och slutligen yttrar han: »men från den stund vi lyckats förse oss med en materiel af sådan beskaffenhet, att den jemväl lämpar sig för det särskilda ändamålet att försvåra en fiendtlig landstigning, framträder frågan om ett angrepp i en helt annan dager». Dit läser väl icke heller dessa opansrade kanonbåtar räknas, ty de försvåra icke en fiendtlig landstigning och kunna icke möta fienden i öppna sjön; och här fattas således en plats för dessa båtar. Då han sedermera resumerar hvad han yttrat, säger han: »att vår ställning vid en mäktig fiendes anfall blott i ringa grad förstärktes af en endast för skärgårdsområdet beräknad materiel»; och af hvad jag här redan citerat af hans yttranden framgår, att han ej heller räknar opansrade kanonbåtar till en »sjökrigsmateriel, som förmår utveckla stridskraft äfven utom den egentliga skärgården».

Här förekommer vidare ett litet kursiveradt »i». Å sidan 7 heter det nemligen: »till försvaret i skärgården fordras förutom minmateriel framför allt groft artilleri». Här talas således om pansarbåtar och monitorer; och å sidan 8 yttrar han: »för försvaret vid *den öppnare delen af kusten* lämpar sig icke något fartyg, som icke besitter egenskapen fart och tillika är lätt manövrerad». Skulle således med försvaret vid den öppnare delen af kusten menas något annat än skärgårdsförsvaret? Af dessa yttranden synes, som om det vore meningen, ty i fortsättningen af sistnämnda yttrande talas om större fartyg. Häraf torde också framgå, att min påminnelse om att dessa opansrade båtar med starkt artilleri icke voro olämpliga för att oro fiendens transportfartyg och hindra hans fria förbindelser i någon mån är berättigad.

Med hvad jag nu sagt tror jag mig hafva tillräckligt besvarat Herr Sjöministerns anmärkning i detta afseende.

Med afseende på hvad jag i senare delen af mitt förra yttrande nämnde om i hvad mån det större anslaget till byggande af krigsfartyg föranledt till inskränkning i öfriga anslag å denna hufvudtitel, nämnde Herr Sjöministern att han ej i är begärt förökadt anslag under rubriken »flottans nybyggnad och underhåll», emedan Riksdagen förklarar sig fortfarande vilja lemna en del af dessa anslag på extra stat. Jag finner denna anmärkning fullkomligt riktig; men mera än mitt påstående häraf försvagas, stärkes det derigenom, att Herr Sjöministern lemnade de andra tvenne af mig anmärkta förhållanden, nemligen angående anslaget till artillerimateriel och till flottans öfningar, utan besvarande.

Friherre Nordenfalk: Då diskussionen i denna fråga nästan antagit karakteren af öppen votering, vill jag ej undandraga mig att deri deltaga. Mig förefaller det som om Stats-Utskottet genom sitt förslag velat tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i afseende å de mindre fartygen och i afseende å de större begär rådrum. Derjemte antyder den med fjolåret lika summan, att Stats-Utskottet ansett 1,700,000 kronor som det årsminimum, under hvilket man äfven för närmast kommande år i fråga om nämnda fartygs nybyggnader icke bör gå; men hvilket man deremot, om förhållandena dertill föranleda, kan höja. Under denna förutsättning biträder jag Utskottets siffra. Med anledning af sjöministerns nyss afgifna förklaring, att Regeringen hvarken ansett eller anser andra fartyg kunna börja byggas, än sådana till hvilkas färdigbyggande medel blifvit af Riksdagen anvisade, måste jag deremot betrakta det af Utskottet föreslagna *vilkor* för anslagets beviljande såsom obehöfligt och derjemte skadligt, emedan detsamma naturligtvis minskar möjligheten att väl använda de anslagna medlen. Jag ansluter mig således till dem, som yrkat bifall till Friherre Skogmans reservation.

Herr Johan Jönsson: Jag önskar endast tillkännagifva, att då jag icke vunnit understöd i det yrkande, jag förut framställt, jag återtager detsamma och förenar mig uti det af herr Jöns Pehrsson framställda yrkandet.

Herr Åke Andersson: Jag hör rop på proposition, och tiden kan kanske vara inne till afslutande af denna långa diskussion, men jag

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

önskar dock i största korthet uttala min åsigt i den viktiga fråga, som föreligger, och tror mig så mycket hellre kunna göra anspråk på Kammararens uppmärksamhet några ögonblick, som jag aldrig brukar för mycket belasta Kammararens protokoll.

Här har under den långa sjöbataljen affyrats så många glatta lag — såsom det förr i tiden hette — och ett och annat skott har gått så nära mitt öra, att det stadgat min länge hysta, enfaldiga öfvertygelse, att vi böra göra hvad göras kan för sjöförsvaret. Således kan jag icke räknas till dem som ingenting vilja göra, utan vill tvärtom vara så frikostig mot denna del af vårt försvar som möjligt. Man kan måhända med afseende å detsamma tillämpa det gamla ordspråket eller talesättet: bättre och lättare att hindra skadedjuren vid grinden eller gårdesgården än att kasta dem tillbaka, sedan de en gång kommit in i åkern. Skulle den dag randas, då en flotta i fiendtlig afsigt nalkas våra kuster, då vore det godt för oss att hafva något att möta fienden med. Men icke räkna våra resurser till att skaffa en stor flotta, hvarom här mycket ordats. Sådant kan väl icke heller vara meningen, men jag tror att vi med god beräkning kunna komma så långt med utvecklingen af kustförsvaret, att vi åtminstone kunna gifva en fiende något att göra, tilldess landtrupperna hinna mobiliseras. Jag anser denna fråga så viktig, att jag ej velat underlåta derom yttra min tanke, men det är också min tro, att Riksdagen denna gång ej bör gå längre än Stats-Utskottet föreslagit, just med hänsyn till den stora frågan om landförsvarets ordnande, hvilken vi vilja hoppas snart skall komma å bane och vinna sin lösning. Jag yrkar därför bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Linder: Jag anhåller att på grund af den diskussion, som försiggått och de meningar, som derunder blifvit uttalade, få afstå från mitt förra yrkande och förena mig med dem som yrkat bifall till friherre Skogmans reservation.

Grefve Björnstjerna: Jag hade tänkt med några ord besvara den siste talaren, som i förmiddags påstod, att jag visat inkonsequens, då jag sade mig vara varm vän af flottan, på samma gång jag först af alla frångick Kongl. Maj:ts proposition och i stället föreslog Kammararen att besluta enligt Friherre Skogmans reservation. Men sedan den ärade talaren nu sjelf framställt yrkande i sistnämnda syftning, har han tilläfsventyrs ändrat sin mening om min ställning till frågan och inser troligen sjelf, att man verkligen kan vara varm vän af flottan, utan att därför i dag yrka bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition. Jag afstår därför från ordet.

Herr Strömberg: Jag anhåller att med frångående af mitt förra yrkande få förena mig med dem, som yrkat bifall till Friherre Skogmans reservation.

Herr Brodén: Jag återtager mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition och instämmer med den näst föregående talaren och förenar mig med dem som yrkat bifall till Friherre Skogmans reservation.

Herr Toll: På grund af de kraftigt talande skäl, som nyss framställes af Herr von Schoultz, anser jag mig böra afstå från mitt förut gjorda yrkande och ansluter mig till dem som yrkat bifall till Friherre Skogmans reservation.

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Friherre Cederström: Jag afstår från mitt förra yttrande och anhåller att få instämma med de herrar, hvilka yrkat, att Kammaren måtte fatta beslut i enlighet med Friherre Skogmans reservation.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels att det förslag måtte antagas, som Friherre Skogman i sin reservation framställt, dels bifall till Utskottets hemställan med den förändring, som Herr Jöns Pehrson föreslagit, dels och slutligen att, med afslag å Utskottets hemställan, Kongl. Maj:ts i ämnet aflättna nädiga proposition måtte bifallas. Efter upptagande af dessa yrkanden, gaf Herr Talmannen i enlighet dermed propositioner och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda meningen. Votering blef begärd. Af sådan anledning, och för bestämmande af kontrapositionen, upptog Herr Talmannen änyo de öfriga yrkandena, bland hvilka det som afsåg bifall till Friherre Skogmans förslag nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men äfven angående kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet på bifall till Kongl. Maj:ts framställning, först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager bifall till Friherre Skogmans reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, visade 86 ja mot 95 nej; och erhöil alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som bifaller, hvad Stats-Utskottets hemstält i 26:te punkten af utlåtandet N:o 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts framställning.

I den senare voteringen afgåfvos 127 ja mot 54 nej; hvadan Kam-maren bifallit Utskottets hemställan.

Punkten 27.

Blef äfven bifallen.

§ 2.

Förekom till behandling Stats-Utskottets utlåtande N:o 23, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

*Punkten 1.**Mom. a.*

Bifölles.

Om nedsättning af pensionsåldern för folkskolelärare.

Uti *mom. b* hade Utskottet, i anledning af derom i Herr Abraham Rundbäcks motion, N:o 69, framställt förslag, på anförda skäl hemställt: »att Riksdagen — på det hel pension må kunna tillkomma hvarje i öfrigt pensionsberättigad folkskolelärare vid uppnådda 55 och afkortad pension vid uppnådda 50 lefnadsår samt, i öfverensstämmelse härmed, då pension på grund af obotlig sjukdom beviljas lärare, denne erhålla hel pension, derest summan af hans lefnads- och tjensteår utgör 85 i stället för nu stadgade 90 år — må bevilja tillökning i bidraget till folkskolelärares pensionering med 200,000 kronor, att utgå från och med år 1877; samt vid anmälan af detta beslut hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att de förändringar i gällande reglemente för folkskolelärares pensionsinrättning, som häraf påkallas, må varda vidtagna.»

Herr Abr. Rundbäck yttrade: Då Stats-Utskottet tillstyrkt min motion uti förevarande fråga, utan att någon af Utskottets ledamöter från denna Kammare anmält sin reservation deremot, och då Medkammaren i dag på förmiddagen med stor röstöfvervigt antagit Utskottets förslag, har jag icke begärt ordet för att rekommendera detsamma till antagande, emedan jag är öfvertygad att det derförutom blir af Kammaren bifallet. Men i Första Kammaren bifölles förslaget med tillägg af det stadgande: »att såsom vilkor för erhållande af hel pension vid uppnådda 55 år folkskoleläraren skall vara förbunden afgå, såvida skolrådet icke anser hans fortsatta tjenstgöring vara gagnelig för folkskolan.» Detta vilkor innebär således, att när skolläraren uppnått pensionsåldern och blifvit berättigad att erhålla pension, han skall vara tvungen att afgå, derest skolrådet anser skolans intresse det fordra. För min del anser jag äfven ett sådant tillägg, som fullkomligt öfverensstämmer med syftet i min motion, böra göras; men jag anser att den formulering af detsamma, som Första Kammaren bifallit, icke är antaglig, emedan det uppställer helt andra vilkor för folkskolelärare att erhålla pension, än dem, som äro bestämda i pensionsreglementet. Då det nemligen heter, att såsom vilkor för pensions erhållande vid uppnådda 55 år folkskoleläraren skall vara tvungen att afgå, skulle det således icke behövas mera för att han vore berättigad till pension än att skolrådet tillkännagifver honom sitt beslut om hans afgang samt att han anmäler sig till erhållande af pension. Men, såsom vi veta, är det icke nog med att en folkskolelärare, för att vara berättigad till pension, uppnått 55 års ålder; det erfordras äfven att han skall hafva uppnått 30 tjensteår. En folkskolelärare, som t. ex. vid 26 år börjat sin lärareverksamhet, blir således enligt reglementet icke pensionsmessig

förrän vid fyllda 56 år. Skulle det ifrågavarande tillägget formuleras så, som Första Kammaren gjort, komme således detta senare vilkor om uppnådda 30 tjensteår att paralyseras. Det är af denna anledning, som jag icke kan gilla Första Kammarens formulering. Jag skulle derföre vilja föreslå, att den föredragna punkten bifölles med det vilkor, att folkskolelärare, som *blifvit berättigad till erhållande af hel pension*, skall vara skyldig att från tjensten afgå, såvida skolrådet anser att hans tjenstgöring icke är gagnelig för folkskolan. Som herrarne finna, är denna formulering något olika med Första Kammarens, men dock icke större, än att Stats-Utskottet med lätthet skall kunna åstadkomma en sammanjemkning af dem.

Om nedsättning af pensions-åldern för folkskolelärare.
(Forts.)

Jag yrkar således bifall till Stats-Utskottets hemställan med det tillägg deri, som jag nu föreslagit.

Herr Biesert: Jag har begärt ordet endast för att uttrycka min tacksamhet emot i främsta rummet motionären för det han väckt ifrågavarande motion och dernäst emot Stats-Utskottet, som tillstyrkt densamma. Jag har ingenting vidare att tillägga, annat än att jag yrkar bifall till Utskottets förslag med den förändring i redaktionen, som af motionären nu blifvit föreslagen.

Herr Ekman: Äfven jag får yrka bifall till Utskottets förslag med det af motionären föreslagna tillägg.

Herr Key: Äfven jag ber endast att få yrka bifall till Herr Rundbäcks förslag. Jag tror nemligen att den ändrade formulering, som han nu gifvit Stats-Utskottets hemställan, är bättre än den, som af Första Kammaren blifvit antagen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef, enligt det derunder gjorda yrkande, Utskottets förslag bifallet med följande tillägg:

»mot vilkor, att folkskoleläraren, sedan han blifvit berättigad till erhållande af full pension, skall vara skyldig att från tjensten afgå, såvidt skolrådet anser hans fortsatta tjenstgöring icke vara gagnelig för folkskolan.»

Punkten 2.

Utskottet hade, beträffande Kongl. Maj:ts framställning derom att de härads höfdingar, som på den vid riksdagen 1874 beslutade löne-regleringen lidit förlust öfverstigande 500 kronor, måtte tillerkännas från och med år 1876 och så länge de innehade samma domsaga en personlig ersättning å allmänna indragningsstaten för hälften af förlusten, sådan den funnes i en till Justitie-departementet ingifven tabell upptagen, dock så att ersättningen jemnades till närmaste tiotal under hälften samt ej i något fall finge uppgå till mer än 2,000 kronor årligen, enligt hvilken beräkning ett sammanlagdt årligt belopp af 27,170 kronor skulle tillkomma 30 härads höfdingar, gjort den hemställan,

Angående löne-fyllnad för åtskillige härads höfdingar.

att berörda nådiga framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Angående löne-
fyllnad för
åtskillige hä-
radshöfdingar.
(Forts.)

Efter föredragning af denna punkt, vid hvilken Herrar C. Ekman, F. Hederstierna och J. Widén inom Utskottet reserverat sig, under yrkande på bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, anförde

Herr Clairfelt: Då vid 1874 års riksdag Kongl. Maj:ts nådiga proposition om reglering af häradshöfdingarnes löner förekom till behandling i denna Kammare, tog jag mig friheten framställa den anmärkning att, enligt min uppfattning, den då varande Herr Justitie-statsministern hade bort, innan han inför Kongl. Maj:t föredrog detta ärende, inhemta hofrätternas yttranden öfver det af komiterade uppgjorda förslaget. Jag gjorde detta i den fulla öfvertygelsen att, om hofrätterna, hvar i sin stad, fått tillfälle att yttra sig i frågan, man skulle fått en säkrare och tillförlitligare utredning om de belopp, hvarje häradshöfding rätteligen borde erhålla i tjenstgöringspenningar och förvaltningskostnadsbidrag, än som kunde vinnas genom komiterades förslag eller rättare genom det särskilda yttrande af en utaf komiténs ledamöter, som då varande Herr Justitie-statsministern lade till grund för sitt förslag. Min framställning i detta hänseende bemöttes då med den invändning, att all den konstitutionela utredning af frågan, som erfordrades, redan var vunnen, och att hofrätterna icke skulle kunnat lemna någon bättre utredning än den, som af komiterade redan ästadkommits. Jag blef icke öfvertygad af de skäl som då anfördes, och är ännu fullt förvissad att genom ett sådant tillvägagående, som jag föreslog, man skulle kommit billigheten och rättvisan närmare än som då skedde. Ty om det också å ena sidan måste medgifvas, att några häradshöfdingar i norra och mellersta Sverige icke förlorat utan måhända snarare vunnit på regleringen, så är det dock å andra sidan lika visst, att en stor del af häradshöfdingarne i mellersta och nästan alla i södra Sverige förlorat på förändringen; och detta är i synnerhet fallet med de 30 häradshöfdingar, för hvilka Kongl. Maj:t nu äskat en personlig ersättning å allmänna indragningstaten. Dessa sistnämnde häradshöfdingar hafva i sina till Kongl. Maj:t ställda ansökningar andragit ganska behjertansvärda skäl för sin framställning, hvilka skäl herrarne återfinna på 85 och 86 sidorna i bilagorna till den kongl. propositionen. Den nuvarande Herr Justitieministern har också, med öppen blick för häradshöfdingarnes behof i detta fall och för det behjertansvärda i deras ställning, tillstyrkt Riksdagen att bevilja de nu begärda beloppen; och yttrar han dervid: »Med afseende å det behjertansvärda i sökandernes framställning, och som vid ifrågavarande lönereglering för häradshöfdingarne otvifvelaktigt förfarits strängare mot dem som förut innehaft högre aflöning än som vanligen vid nya löneregleringar blifvit ifrågasatt,» så hemställes etc. Nu har Stats-Utskottet i sitt afgifna betänkande icke förnekat, att en del af de omständigheter, som blifvit åberopade till stöd för ansökningen och föranledt Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, vore »behjertansvärda», men Utskottet har likväl af principiela skäl kommit till det slut, som jag nyss hade äran uppläsa.

Utskottet säger nemligen: »Otvifvelaktigt skulle, i händelse den nu gjorda framställningen om personlig ersättning till vissa häradshöfdingar för minskade löneinkomster blefve af Riksdagen bifallen, ansökningar

och deraf föranledda framställningar om dylik ersättning åt andre tjenstemän, hvilkas löneförmåner genom inträffande lönerogleringar kunna blifva minskade, *i framtiden ej sällan förekomma.*» Jag vågar i strid med Utskottet tro, att någon sådan framställning icke skall ifrågakomma, ty dels torde denna något häftiga reglering af häradshöfdingelönerna, likasom allt ondt för något godt med sig, hafva medfört det goda, att sådana omregleringar hädanefter ske med mera eftertanke och noggrannhet och dels tror jag icke, att man behöfver befara, att löntagarne inom de corpser och stater, som numera blifva reglerade, skola inkomma med framställningar i detta syfte, och om så sker, är jag öfvertygad, att Regeringen icke skall understödja en sådan framställning. Hade år 1874 den dåvarande Justitie-statsministern beagnat den utväg, som jag vid detta tillfälle tog mig friheten antyda, hade vi antagligen kommit till ett annat resultat än detta och säkert hade han då besparat den nuvarande chefen för Justitie-departementet obehaget att till Riksdagen inkomma med denna framställning och Riksdagen obehaget att diskutera en fråga rörande enskilde personers rätt, hvilket alltid är en grannlaga och svår sak.

Angående lönefyllnad för
ötskillige häradshöfdingar.
(Forts.)

Till min glädje ser jag, att några ledamöter af Första Kammaren hafva reserverat sig mot Utskottets förslag. Dessa reservanter hafva ganska riktigt påpekat, att de ifrågavarande löntagarne, oakadt det i deras fullmakter intagna vilkor, näppeligen haft anledning förvänta en reglering, som utan att lindra deras tjenstegörsmål, verkade en så väsentlig rubbning i aflöningsförhållandena, och då härjente tages i betraktande, att en af de väsentligaste bland de löneförmåner, af hvilka häradshöfdingarne gått i mistning, för flere af dem varit boställsaffkastningen, hvilken från och med den 14 nästlidne Mars dem frångått, samt att statsverket genom indragningen af boställena kommer att göra en sannolikt ganska betydlig direkt vinst, så anse dessa herrar sig böra tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag ställer mig i denna fråga helt och hållet på dessa reservanters sida. Jag tror, att statsverket genom föreslagna medgifvandet ej lider någon förlust, och då Riksdagen icke behöfver befara att löpa den risk, som Stats-Utskottet framhållit, nemligen att framställningar om förhöjda löner skulle komma från andra håll, torde, om man vill gå rättvisa och billighet till mötes, skäl ej förefinnas att förvägra bifall till den kongl. propositionen.

Härtill kommer, att af dessa tretio häradshöfdingar, som nu äro i fråga att få löneförbättring, äro sju öfver sjutio år — en är sjutio nio år — och tolf öfver sextio år, deribland finnas de, som uppnått sextioåtta års ålder. Enligt naturens ordning bör sålunda den ersättning, som för dessa nitton personer är afsedd att utgå, icke länge tynga på utgiftsbudgeten och då beloppet af den ersättning, hvilken skulle till dessa 19 personer utgå, utgör sammanräknadt 14,870 kronor, samt det återstående nu äskade beloppet, såsom en statsutgift, icke kan anses nämnvärdt, så tror jag, att Riksdagen har fullt skäl att ej draga sig tillbaka för att utöfva den rättvisa, som kanske trädde något för nära, då regleringen år 1874 verkställdes.

I full öfverensstämmelse med det yrkande jag då gjorde anser jag mig nu vara fullt berättigad att yrka afslag å Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Angående löne-
fyllnad för
åtskilliga hä-
radshöfdingar.
(Forts.)

Herr Östergren: Äfven jag ernar förorda bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, men innan jag anför skälen för detta mitt yrkande ber jag att i största korthet få redogöra för det sätt, hvarpå löneregringsfrågan blifvit förberedd och efter lång tids förlopp slutligen genomförd.

Redan år 1840 hade man kommit till insigt om, att häradshöfdingarnes löner voro serdeles ojemna, att sportelaflöningen var olämplig, och att åtskilliga domsagor voro alltför stora, hvarföre man var betänkt på reformer så i ena som andra hänseendet. Dåvarande Justitie-statsministern utverkade, för att underlätta dessa reformer, ett Kongl. beslut, hvarigenom stadgades, att i alla fullmakter för häradshöfdingar, som derefter utnämndes, skulle intagas det vilkor: »att den utnämnde skulle åtnjuta de vid samma tjänst varande löneförmåner, intill dess lönevilkoren dervid i anledning af väckt fråga om en förändrad löneroglering för domare och en ny fördelning af domsagorna framdeles kunde blifva annorlunda bestämda, då hans löneförmåner komme att derefter utgå.»

Detta vilkor har sedermera intagits i alla fullmakter, som utfärdats. Sju år derefter stadgade Kongl. Maj:t att ett nytt vilkor skulle intagas i häradshöfdingefullmakterna, nemligen derom, att de utnämnde skulle vara underkastade omreglering af domsagornas territorier. Sedan beslutet om detta vilkor fattats, blefvo åtskilliga domsagor delade eller klufna, så att af en domsaga gjordes två eller två delades i tre o. s. v.; och med sådan delning fortsattes succesive till år 1860, då Kongl. Maj:t förklarade, att icke vidare någon delning skulle ifrågakomma. Derefter var på lång tid icke något tal om reglering af häradshöfdingarnes löner, men sedan Riksdagen på olika tider till Kongl. Maj:t aflåtit underdåniga skrivelser, deri den anhållit, dels att sportelaflöningen skulle afskaffas och dels att häradshöfdingarnes boställen måtte indragas, nedsattes en komité för ärendets beredning och med anledning af det betänkande denna komité afgaf genomfördes, som vi veta, regleringen af häradshöfdingarnes löner år 1874. De häradshöfdingar, som hade äldre fullmakter än af år 1840, berättigades att af statsmedel undfå ersättning för den förlust i inkomster, de genom lönerogleringen ledo, men de, som hade vilkorliga fullmakter, ansågos skyldige att nöja sig med de inkomster, som för domsagan bestämdes.

Lönerogleringen slog så ut, att åtskilliga häradshöfdingar förlorade ganska betydliga belopp. Så vill jag till exempel nämna, att en förlorade 4,600 kronor, en annan 6,457, en tredje 5,928, andra mellan 3 och 4,000 kronor o. s. v.

De skäl, som jag har att åberopa för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, äro hufvudsakligen de samma, som blifvit anförda i den underdåniga ansökning, som föranledt den nådiga framställningen, men jag ber att till dessa skäl få foga ett nytt, det nemligen att, ehuru man vid lönerogleringen icke åsyftat någon direkt vinst för statsverket, så har dock en icke obetydlig sådan redan uppkommit och en ännu större är att förvänta. Jag syftar härmed på den vinst, statsverket får genom de indragna boställenas utarrendering.

Jag har förskaffat mig några upplysningar om resultatet af utarrenderingen för så vidt den hittills hunnit sättas i verket. Af de indragna 56 boställena äro ännu icke flera än 24 bortarrenderade, någras

utarrendering förestår under nu innevarande år och de öfriga komma att åter utarrenderas, i den mån de gamla kontrakten löpa till ända.

Bland de nyligen utarrenderade boställena har ett i Mellan Sysselets domsaga i Vermland betingat 800 kronor högre arrende, än den afkastning af detsamma, man vid löneregleringen beräknat; ett annat i Vester-Nerike har betingat 399 kronor högre arrende och dessutom en kontant städja af 2,150 kronor, som arrendatorn åtagit sig att erlægga vid tillträdet; för ett annat boställe i Finsponga domsaga i Östergötland har vid utarrenderingen betingats 705 kronor högre afkomst, än vid löneregleringen beräknats, och derjemte har arrendatorn åtagit sig att med 11,000 kronor inlösa de hus, som voro häradshöfdingens enskilda tillhörighet och hvilka staten i annat fall varit skyldig att inlösa. På ett annat boställe, Malmön i Tjusts domsaga, har statsverket vid utarrenderingen undantagit, på Skogsstyrelsens hemställan, en skogsareal af icke mindre än 776 tunnland jemte ett torpställe, för att skötas såsom kronopark med torpet till skogvaktareboställe, men, oakadt en så betydlig skogsareal blifvit undantagen, har nämnda boställe vid utarrenderingen betingat 240 kronor högre arrende än beräknadt varit och dessutom en kontant städja af 3,150 kronor, och för ett boställe i Åsbo och Bjäre häraders domsaga har erhållits 880 kronor förhöjdt arrende jemte en städja af 10,100 kronor.

Då Statsverket sålunda vid utarrenderingen af de indragna häradshöfdingeboställena gör en opåräknad eller åtminstone en mycket större vinst än beräknad varit, vinst jag det också vara billigt och rättvist, att staten häller de häradshöfdingar, som genom denna indragning lidit mest, på något sätt skadeslösa, och jag gör det så mycket hellre som frågan här icke gäller något annat än en personlig ersättning till vissa häradshöfdingar, hvilken ersättning genom deras bortgång så småningom kommer att helt och hållet försvinna.

På dessa skäl äfvensom på dem Herr Clairfelt i slutet af sitt yttrande anförde, anhåller jag för min del, att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition.

Herr Torpadie: Jag har under loppet af denna riksdag endast en gång förut uppträdt i en lönefråga och jag förklarade äfven då att jag gjorde det ogerna. Jag gör det icke heller nu gerna, men jag tror det gifves tillfällen då det är en viss skyldighet för en representant att uttala sin åsigt, och jag tror mig genom att uppträda i denna fråga fullgöra en sådan skyldighet. Då jag nu kommer att yttra några ord till förmån för dessa häradshöfdingar, kan det dock icke falla mig in att på något sätt som helst uttala något klander mot Stats-Utskottet för dess afstyrkande af den Kongl. propositionen i ämnet. Jag vill till och med medgifva att, om man ställer sig på grundvalen af endast den stränga rätten, de icke kunna hafva någon fordran att göra gällande, och jag vet att öfver rättvisans salar står inskriften *fiat justitia, pereat mundus* — må rättvisa ske, om än världen dervid förginge —; men, mine herrar, det finnes också en annan inskription öfver dessa salar, ditsatt af en varnande och mildare hand: *summum jus, summa injuria*, det vill säga att man kan drifva den stränga rättvisan så långt att man begår en orättvisa. Och Kongl. Maj:t har i sin i ämnet framlagda proposition

Angående löne-
fyllnad för
åtskillige hä-
radshöfdingar.
(Forts.)

Angående löne-
fyllnad för
åtskilliga hä-
radshöfdingar.
(Forts.)

antydtt att man med häradshöfdingarne gått nog strängt tillväga. Jag tror också att Riksdagen skulle kunna utan att göra sig skyldig till brist på konsekvens i detta fall, lemna sitt bifall till den gjorda framställningen; ty enligt upplysningar som från tillförlitligt håll blifvit mig lemnade, hafva de beräkningar, på grundvalen hvaraf löne regleringen uppgjordes, visat sig icke hålla streck, så till vida som åtskilliga häradshöfdingar kommit att gå i mistning af större andel af sina löneförmåner än afsedt varit. Det bör icke heller lemnas ur sigte att i fråga om tiden för afträddandet af boställena, häradshöfdingarne icke fått, såsom fallet var med militiestaten, åtnjuta fardagsår. Det må visserligen vara sant att ett vilkor om skyldighet för vederbörande att underkasta sig en reglering af lönerna, fans intaget i landtdomarnes fullmakter, men det bör icke heller å en annan sida förglömmas att en stor del af dessa fullmakter voro så gamla — flere af dem äro nemligen utfärdade i början på 1840-talet, att det kan anses förlåtligt om dessa löntagare, som under en lång följd af år suttit i besittning af sina löneförmåner, anse sig hafva skäl att klaga öfver att de nu skulle förlora dem. Det kan väl också vara skäl att fråga hvilka de äro som nu drabbas af detta hårda slag. Tillhöra de en samhällsklass, som gjort sig illa känd, eller äro de medlemmar af en embetsmannacorps, som börjar anses öfverflödig? Nej, intetdera. Ehuru jag sjelf tillhör denna corps, men dock en annan klass deraf, än den hvarom nu är fråga, torde det likväl vara mig tillåtet att erinra om det fördelaktiga vitsord, som lemnats Sveriges domarecorps i Herr Justitie-ombudsmannens embetsberättelse. Är det icke under sådana förhållanden något hårdt, att under det dyrtidstillägg beviljas flertalet af statens öfriga tjenstemän, så skola domarnes löneförmåner i icke obetydlig grad minskas; ehuru äfven de hafva lika rättvisa anspråk på att få lön för mödan.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid; hvad jag redan sagt torde få anses berättiga det yrkande jag härmed har äran framställa, det måtte Kammarerna, med afslag å Utskottets hemställan, lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna förslag.

Herr H. Lundqvist: Stats-Utskottet säger i nu föreliggande betänkande sig visserligen icke vilja förneka att i den af åtskilliga häradshöfdingar till Kongl. Maj:t ingifna underdåniga ansökning om en personlig ersättning till dem för den förlust i löneförmåner de genom den beslutade nya löne regleringen för häradshöfdingarne måst vidkännas, åtskilliga omständigheter blifvit anförda som kunna vara ganska behjertansvärda; och likaledes förklarar Utskottet att ett bifall till den nu gjorda framställningen skulle kunna grundas på billighetsskäl. Allt detta oakadt kommer emellertid Utskottet till det slut att Utskottet icke kunnat undgå att finna »det ett frånträdande i här föreliggande fall af den stränga rättens grundsatser skulle kunna leda till ganska betänkliga följder». Enligt min uppfattning åter innehåller hela detta utlåtande sida för sida icke annat än upprepade bevis på huru den stränga rättens grundsatser måst vika för billighetsskäl; och jag vågar påstå att om Utskottet verkligen vill att man alltid skall hålla på den stränga rätten, då är också hela detta utlåtande origtigt. Men vill man

låta billighetsskäl tala till förmån för den ene, då böra de icke heller fränkännas all vikt, då fråga är om en annan.

Ett ytterligare skäl, som visserligen icke Utskottet uttryckligen nämnt, men som man dock hört här och der anföras för afslag, skulle vara att, då ett förslag till omreglering af häradshöfdingarnes löneförmaner så nyss blifvit framlagdt och af Riksdagen antaget, det skulle vara oegentligt att redan nu deri vidtaga någon förändring. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten dera, att här icke är fråga om att vidtaga någon förändring i den verkställda regleringen, utan endast att rätta ett vid regleringens genomförande begånget fel; och lika naturligt och förlåtligt som det är att begå ett fel, lika oförlåtligt är att icke rätta detsamma, då tillfälle dertill erbjuder sig.

Att ett fel här blifvit begånget torde icke kunna bestridas. Jag vill endast anföras ett exempel, hvarom jag händelsevis eger kännedom. Det finnes nemligen bland dessa här uppräknade häradshöfdingar en som hade en mindre domsaga, med mindre göromål och små inkomster; efter någon tid sökte och erhöll han en stor domsaga med många göromål, men derjemte ökade inkomster. Da inträffar en löneroglering, hvarigenom det visar sig, att hans ställning varit vida förmanligare, om han suttit kvar i den mindre domsagan.

Efter allt hvad jag kunnat förnimma har, då fråga förut varit om reglering af löner, den grundsatsen alltid gjort sig gällande, att lönen bör sättas efter arbetet. Jag skulle kunna anföras många flera skäl för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men dels äro dessa förut här framställda och dels återfinnas de i statsrådsprotokollet, och jag tror mig icke förfäres vädja till denna Kammares billighets- och rättskänsla, då jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å Utskottets hemställan.

Herr Liss Olof Larsson: Det är mycket ledsamt att nu åter nådgas reglera löner, som man endast för ett par år sedan ordnade; de som på ett mycket verksamt sätt bidrogo till denna reglerings genomförande måste nu hafva funnit att de dervid förhastat sig.

En sak i den Kongl. propositionen, som förefallit mig mycket besynnerlig, är den, att då icke flere än 19 häradshöfdingar ingått till Kongl. Maj:t med begäran om ersättning för förlust af inkomster, af hvilka 19 ersättning blifvit tillstyrkt att utgå till 18, dessutom ytterligare 12, som derom icke uttryckt någon önskan, skulle komma i åtnjutande af dylik ersättning. Man kan således icke veta, huruvida dessa 12 häradshöfdingar verkligen vilja hafva ett sådant understöd, som här är ifragasatt.

Om jag nu betraktar de skäl, som af de ifrågavarande häradshöfdingarne blifvit i deras ansökning till Kongl. Maj:t anförda, finner jag, bland annat, följande yttrande: »att en så betydlig reduktion i de löneförmaner, som sökanderne ansett sig kunna paräkna för deras och deras familjers underhåll, måste vara mycket känbar, ja för många af dem synnerligen bekymmersam, särdeles som den drabbat dem utan all förberedelse etc.» Det förefaller besynnerligt, att denna reduktion kan sägas hafva träffat dem utan all förberedelse, då för flere af dessa häradshöfdingar deras fullmakter äro utfärdade på 1840-talet samt uti

Angående löne-
tyllnad för
åtskillige hä-
radshöfdingar.
(Forts.)

dessa fullmakter skyldigheten att underkasta sig en framdeles skeende löne reglering finnes tydligen uttalad. De hafva således haft en tid af mer än 30 år att förbereda sig på den nu inträffade omständigheten. Så säges det vidare, »att sökanderne sökt sina embeten med beräkning på de inkomster, som med desamma hittills varit förenade, och under flerårigt innehafvande af dessa inkomster vant sig dervid; att de efter dem ordnat sin hushållning, lagt planer för sina barns uppfostran o. s. v.» Det är ledsamt nog att man lockat af dem en sådan bekännelse som att de i flere år haft så stora inkomster, men icke kan väl häruti ligga något skäl att de allt framgent skola hafva lika mycket. De hafva efter inkomsterna ordnat sin hushållning, heter det. Ja, de hafva således ordnat sin hushållning på det sätt, att de lefvat upp jemnt lika mycket som de haft i inkomster. Jag hade eljest trott, att, då de haft så stora inkomster, de likasom hvarje annan klok och förutseende människa skulle hafva sparat något under den goda tiden. De hafva vidare efter de forna inkomsterna »lagt planer för sina barns uppfostran»; detta må gälla för en del af dessa häradshöfdingar, men det har äfven blifvit påpekadt, att några af dem redan hafva uppnått en ålder af öfver 70 år; och deras barns uppfostran torde väl således vid tiden för regleringens genomförande varit i det närmaste fullbordad. Nu säger man, att deras inkomster icke utan betänkliga följder för deras själs- spänstighet eller helsa kunna minskas, emedan derigenom skulle uppstå ett alltför hastigt ombyte af lefnadsvanor, hvilket i sin ordning icke skulle vara nyttigt för deras embetsförvaltning. Deraf borde väl följa, att de, som förut haft mindre inkomster, men nu genom regleringen erhållit större, skulle blifva lika olämpliga att sköta sina embeten, som de, hvilka förut haft mer än de nu erhålla, då det ju är sjelfva *rubbningen* i förmögenhetsvilkoren, som astadkommer denna skadliga inverkan på deras embetsförvaltning. Då jag genomläser den ofta nämnda skrifvelsen, finner jag öfverallt dylika påståenden om att löne regleringen alldeles öfverberedt kommit öfver dem samt att de ordnat sina ekonomiska angelägenheter efter de forna inkomsterna. Att de så kunnat misstaga sig om tydningen af det i deras fullmakter intagna vilkoret, synes mig vara ett ganska daligt vitsord mot dem sjelfva; mig förefaller åtminstone detta vilkor alldeles tydligt och klart, nemligen att de skulle vara skyldige underkasta sig en framdeles skeende reglering af deras löner.

Jag tror ej, att man behöfver spilla många ord för att bevisa obefogenheten af häradshöfdingarnes begäran. Jag vill blott påpeka, hvilket Utskottet också gjort, hvad följden skulle blifva, om man reglerade på det sättet, att, sedan man det ena året verkställt regleringen, man det andra året godkände nya anspråk, framställda af dem, som varit underkastade regleringen. Jo, helt enkelt den, att jemväl andra tjänstemän, hvilkas löne förmåner genom regleringen redan blifvit eller framdeles komma att blifva minskade, skola göra enahanda framställning. Och jag har särskild anledning att befara, att arméns officerare, af hvilka många genom den i fjor beslutade regleringen af deras löne förmåner lidit en betydlig minskning i sina förra löne inkomster — ja, jag har hört omtalas en regements officer, hvars löne inkomst förut varierade emellan 15,000 och 18,000 kronor — skulle, om vi bifölle

detta förslag, till nästa år inkomma med begäran om godtgörelse för liden förlust. Och då det är naturligt att Riksdagen icke bör älska häradshöfdingarne mer än militärerne, måste Riksdagen äfven bifalla de senares framställning.

*Angående löne-
fyllnad för
åtskillige hä-
radshöfdingar.
(Forts.)*

Jag yrkar derföre bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre de Geer: Jag har föga att lägga till de skäl för bifall till den Kongl. propositionen, hvilka dels innehållas uti det vid densamma fogade statsrådsprotokollet, och dels under öfverläggningen i Kammaren blifvit anförda. Den siste talaren har likväl gifvit mig anledning att yttra några ord.

Han nämnde till en början att det vore ledsamt, om man redan behöfde ångra en reglering, som så nyligen blifvit genomförd. Jag ber dock att, i likhet med en föregående talare, få fästa Kammarens uppmärksamhet uppå, att här *icke* är fråga om någon ändring i regleringen, hvilken jag för min del tror icke bör ångras, helst den hittills synes hafva slagit sig temligen väl ut och antagligen kommer att framdeles göra det i ännu högre grad. Här är blott fråga om en personlig ersättning åt de häradshöfdingar, som mest lidit af regleringen. Och hade en sådan framställning till Riksdagen skett i sammanhang med sjelfva regleringsfrågan, så är jag fullt förvissad om, att Riksdagen funnit denna framställning behjertansvärd. Jag sluter dertill af Riksdagens åtgöranden vid andra tillfällen i likartade fall. Sålunda har den nu församlade Riksdagen — för att endast tala om andra hufvudtiteln, som rörer mig närmast — låtit de konstituerade notarierna i Hofrätterna samt kanslister och kopister i Justitie-Revisionsexpeditionen, oakadt dessa ej hafva fullmakt å sina respektive tjenster, som genom reglering nu blifvit indragna, komma i åtnjutande af hela den aflöning, de förut uppburit, så länge de qvarstå i tjensten. Här föreligger ett analogt förhållande, ehuru det nu endast är fråga om att gifva de häradshöfdingar, som lidit genom regleringen, ersättning för *en del* af deras förlust.

Vidare fann den ärade talaren anmärkningsvärdt, att Kongl. Maj:t föreslagit ersättning åt 30 häradshöfdingar, då endast 19 derom gjort ansökan. Jag är dock i tillfälle att upplysa den ärade talaren derom, att vida flere inkommit med sådan ansökan och jag tror, att jag icke misstager mig om jag säger, att antalet uppgår till mer än 30, ehuru en del af ansökningarne blifvit af Kongl. Maj:t undertryckta. Kongl. Maj:t ville nemligen icke gå längre, än billigheten ytterst kräfde, men stälde sig på en viss grundsats, den nemligen att föreslå ersättning af halfva förlusten endast åt de häradshöfdingar, som genom regleringen lidit en förlust öfverstigande 500 kronor. Och på det mannamån ej skulle ega rum, ansåg Kongl. Maj:t derföre den omständigheten, att ej alla dessa 30 deltagit i ansökningen härom, icke utgöra hinder för att låta äfven den icke klagandes talan blifva förd.

Samme ärade talare fann det äfven vara besynnerligt, att man kunde påstå, att minskningen träffade häradshöfdingarne oförberede, eftersom det stod i deras fullmakter, att de voro skyldige att underkasta sig den förändring i löneförmåner, som kunde blifva en följd af en kommande lönereglering. Men det kan lätt hända, att en lag, som

Angående löne-
fyllnad för
åtskillige hä-
radshöfdingar.
(Forts.)

icke blifvit tillämpad under en längre följd af år, faller i glömska. Och då detta vilkor förefunnits i fullmakterna i öfver 30 år utan att vinna tillämpning, kan slaget verkligen hafva träffat häradshöfdingarne oförberedde. Men härtill kommer, att ordalagen i fullmakterna äro sadana, att häradshöfdingarne möjligen kunde hafva någon anledning att tro, att vilkoret ej vore tillämpligt i ett sådant fall, som 1874 års reglering. På 1840-talet insattes nemligen i fullmakterna, att häradshöfdingen skulle få atnjuta de med tjensten förenade löneförmåner, intill dess lönevilkoren »i anledning af väckt fråga om förändrad lönereglering för domare», kunde blifva annorlunda bestämda. Och då vid den tiden en sådan fråga stod på dagordningen, men denna blifvit utagerad, hvilket äfven skedde med en annan dylik fråga, som uppkommit, tänkte de förmodligen, att de nu vore trygga, och att vilkoret ej gälde några derefter möjligen uppstående nya frågor af denna beskaffenhet. Jag vill lemna derhän, om denna tolkning var riktig, men den är dock tillräcklig att motivera *deras* uppfattning och förklara anledningen till påståendet, att slaget träffat dem oförberedde.

Vidare har mot den gjorda framställningen blifvit anfördt — och jag tror att här ligger den största farhagan för bifall till den Kongl. propositionen — att om den bifölles, skulle den otvifvelaktigt aberopas af andra tjenstemän, som genom reglering redan erhållit eller framdeles komma att erhålla minskning uti sina löneförmåner, och såsom exempel i det förra hänseendet har man i första rummet framhållit indelta arméns officerare. Jag medgifver att häruti kan ligga någon betänklighet. Men otvifvelaktigt har man dock emot häradshöfdingarne förfarit strängare än mot arméns officerare. De senares löner blifvo nemligen jemförelsevis måhända något frikostigare bestämda än de förres, hvarföre de officerares ställning, som förlorade på regleringen, ej torde vara så ömmande som i detta fall. Vidare förekommer en olikhet emellan de båda regleringarne deruti, att de officerare, som förlorade sina boställen, åtminstone fingo den ersättningen, att de erhöilo ett fardagsår mer än häradshöfdingarne. Dessutom har frågan om en lönereglering för armén statt på dagordningen, allt sedan officerarne fingo sina fullmakter, hvarföre regleringen ej kan hafva träffat dem oförberedde.

Jag vill ej längre upptaga Kammarens tid, utan hemställer endast, det Kammaren ville behjerta Kongl. Maj:ts framställning.

Herr Hörnfeldt: Om man vill tala om billighetsskal, så är det möjligt, att man ej kan bestrida, att en eller annan häradshöfding kan hafva förlorat på regleringen i fråga. Men hvarken vid den Kongl. propositionens framläggande för Riksdagen eller under dess behandling derstädes, en behandling hvilken, såsom vi veta, slutade med bifall till propositionen, hörde man talas om, att man framdeles hade att förvänta en efterräkning i den riktning Kongl. Maj:ti nu föreslagit eller att de, som fått mindre inkomster än de förut haft, skulle få ersättning af staten. Och en sådan framställning kunde man så mycket mindre vänta sig, som häradshöfdingarnes fullmakter alltsedan år 1840 ju innehöllo, att de vore skyldiga att underkasta sig en blifvande lönereglering. Ty om man nu, sedan en sådan reglering blifvit genomförd, skulle lemna särskildt tillskott, så vore ju det i fullmakterna inryckta

förbehållet af noll och intet värde. Det är derföre naturligt, att Stats-Utskottet, af principiela skäl icke kunde tillstyrka bifall till den Kongl. propositionen, helst ett motsatt förfarande lätt kunde leda derhän att konsekvensen fördrade, att, om Riksdagen lemnade ersättning åt de häradshöfdingar, som fått förminskade inkomster, Riksdagen skulle vara berättigad att af dem, hvilkas inkomster stigit genom regleringen, återfordra det öfverskott, som sålunda kommit dem till godo. Men om en dylik framställning gjordes till de senare, skulle man otvifvelaktigt erhålla det giltiga svaret: nej det kunna vi icke, ty då det står i våra fullmakter, att vi äro skyldiga att underkasta oss de förändringar i löneförmånerna, som genom en blifvande reglering kunna uppstå, så är deraf klart, att, då nu en sådan reglering kommit till stånd, vi också äro berättigade att oafkortadt bibehålla de löneinkomster, som genom densamma blifvit oss tillagda. Och om denna sats är riktig, då är det äfven riktigt, att de med en sådan *vilkorlig* fullmakt försedde häradshöfdingar, hvilka genom regleringen fått förminskade inkomster, dermed böra låta sig nöja.

En högt ärad talare, som nyss hade ordet, yttrade, att det icke skulle vara farligt att bifalla Kongl. Maj:ts förslag, eftersom detta icke afsåge något annat än beviljandet af en personlig ersättning till de häradshöfdingar, som genom regleringen tillskyndats den största förlusten, och att man derföre icke behöfde befara att, om så blefve Riksdagens beslut, detta skulle kunna återopas såsom grund för framställningar i enahanda syfte jemväl af andra tjänstemän, som genom löne-regleringar lidit eller framdeles komme att lida minskning i inkomster. Jag ber dock att i detta afseende få nämna, att, derest man skall lemna ersättning för minskade löneförmåner åt embets- och tjänstemän med sådana vilkorliga fullmakter som de, hvarom här är fråga, bör det då icke vara större skäl att lemna dylik ersättning till de embets- och tjänstemän, som, ehuru försedde med ovilkorlig fullmakt, likväl underkasta sig en reglering, som tillskyndar dem förlust.

Samme ärade talare uttryckte äfven den förmodan, att, om ifrågasvarande framställning gjorts i sammanhang med sjelfva regleringsfrågan, Riksdagen icke skulle hafva dragit i betänkande att bifalla densamma. Jag vågar naturligtvis icke bestrida detta, men det vågar jag åtminstone påstå, att, om framställningen gjorts i sammanhang med regleringsfrågan, hade den varit mera på sin plats, än den nu är.

Vidare bad den ärade talaren att få fästa uppmärksamhet derpå, att det merberörda vilkoret stått så länge i en del häradshöfdingars fullmakter, att det hunnit falla i glömska.

Detta är dock en olägenhet, som medföljer löne-regleringen, och som häradshöfdingarne måste underkasta sig, då de väl icke kunna fordra, att löne-regleringen skulle undanskjutas, derföre att de förbisett ett vilkor, som verkligen blifvit i fullmakterna intaget. Jag befara nemligen att, om man börjar beträda en sådan väg, det blefve svårt nog att genomföra en löne-reglering inom hvilket verk som helst, då alla, som genom löne-regleringen fått sina löner minskade, skulle på detta sätt komma med efterräkningar å inkomster, hvarom de genom löne-regleringen gått miste.

Angående löne-
fyllnad för
åtskillige hä-
radshöfdingar.
(Forts.)

Angående löne-
fyllnad för
åtskilliga hä-
radshöfdingar.
(Forts.).

Jag tillåter mig att på dessa äfvensom de af Herr Liss Olof Lars-
son anförda skäl yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Då jag begärde ordet, hade alla talare,
som i frågan yttrat sig, yrkat afslag af Utskottets förslag, men då se-
dan dess åtminstone ett par talare uppträdt och yrkat bifall till berörda
förslag, kunde jag gerna afstå från ordet och skall också snart göra det.

Det ligger för öppen dag, att regeringen icke kunnat undgå att
framlägga det nu ifrågavarande förslaget, då man ser de namn, som
äro undertecknade ansökningen härom till Kongl. Maj:t; ty deribland
återfinner man namnen på åtskilliga personer, som gjort sig kända för
temligen stor envishet. Att nemligen dessa personer icke skulle under-
låtit att klandra regeringen, derest den ej fäst afseende vid deras fram-
ställning, är väl mer än sannolikt, då man vet, att en af dem till och
med lemnade sin riksdagsmannabefattning endast af missnöje med den
beslutna regleringen af häradshöfdingarnes löner.

En talare har sagt, att de uppgifter, häradshöfdingarne lemnat,
icke vore tillförlitliga, emedan flere af dem skulle hafva förlorat mera
än de omtalat. Jag vill icke betvifla, att ju icke så kan hafva varit
förhållandet, ty det är en vanlig sed att vilja dölja sina inkomster,
om icke för annat, så för att undgå att upptaxeras till för hög bevill-
ning. Att den uppgjorda beräkningen öfver den af häradshöfdingarne
lidna förlusten icke är så fullt tillförlitlig, syues mig också icke otro-
ligt, då t. ex. vissa häradshöfdingar enligt denna beräkning skulle få
en ersättning af endast 270 kronor, hvilket jag icke tror vara skäl att
mycket tala om. Vi veta alla, att genom förändrad lagstiftning äfven
den enskilde i många hänseenden kan åsamkas förluster. Jag känner
en, som genom qvarntullens borttagande förlorat betydliga summor,
liksom jag äfven har mig bekant, att en gästgifvare i min hemtrakt i
följd af en jernvägsanläggning lidit en förlast på sin rörelse, som upp-
skattats till öfver 10,000 kronor, och flera liknande exempel kunna an-
föras.

Då emellertid häradshöfdingarne för dessa sina anspråk på ersätt-
ning af staten icke kunna åberopa någon rättslig grund, och då jag an-
ser, att vi, der inga tvingande behof föreiinnas, ej böra utdela några
skänker, yrkar jag följaktligen bifall till Stats-Utskottets hemställan i
dena punkt.

Herr Torpadic: Ett yttrande af min landsman här framför mig
har nödgat mig att begära ordet anyo. Då han gör mig den äran att
citera mina ord, ber jag, att han äfven måtte göra det ordagrant. Den
af honom åberopade satsen i mitt anförande lydde ungefär så: »att
det visat sig i ett och annat hänseende, att de beräkningar, hvarpå
löneregleringen grundats, icke äro fullt rigtiga», och detta är icke det-
samma, som han påstod mig hafva sagt. Oaktadt det förefaller mig
obehagligt att ytterligare förlänga diskussionen, skall jag dock bedja
att till stöd för detta mitt påstående, som jag är i tillfälle att med
siffror styrka, få anföras några exempel.

Bland de inkomster, som häradshöfdingarne efter löneregleringen
antagas skola få behålla, inberäknades äfven lösen för förmynderskaps-

bevis, som tillförene ofta äskades, men som, sedan förmånsrätten borttagits, högst sällan begäres. Afven har — åtminstone är för mig så uppgifvet — i beräkningen likaledes ingått lösen för så kallade hypoteksinteckningar, hvilka under den tid beräkningen omfattar mycket ofta meddelades, men nu mera mycket sällan. Inkomsten af hvarje sådan in-teckning, om man inberäknar gravationsbevis, vidimation af åtkomst-handlingar m. m., uppgick till cirka femton kronor. Jag tror följaktligen, att jag i detta fall icke yttrat något, som jag ej bör kunna stå för.

Medan jag nu har ordet, ber jag slutligen att till mitt förra an-dragande få tillägga, att det här icke är fråga om, att häradshöfdin-garne skola erhålla ersättning för allt, hvad de genom lönereglerin-gen förlorat, utan blott för hälften deraf med den ytterligare inskränk-ning, att ersättningsbeloppet i intet fall får öfverstiga 2,000 kronor årligen.

Jag förnyar mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen förklarades slutad. Enligt de yrkanden, som under densamma blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag dera och bifall i stället till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Vo-tering blef likväl begärd och företogs alltså enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 2:a punkten af Ut-låtandet N:o 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Omröstningen utföll med 108 ja mot 49 nej; i följd hvaraf Kam-maren bifallit Utskottets hemställan.

Punkterna 3—8.

Blefvo jemväl bifallna.

Punkten 9.

Utskottet hade hemställt:

att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, åt framlidne föreståndaren för navigationsskolan i Hernösand, C. G. Bloms enka, Gustafva Blom, född Lindberg, måtte beviljas en årlig pension af 400 kronor, att utgå så länge hon i sitt nuvarande enkestånd föblefve.

*Om pension för
Navigationsskoleförestån-
daren C. G.
Bloms enka.*

Rörande denna hemställan yttrade

Herr Sjö: Ehuru det kan synas hårdt att uppträda mot Utskot-tets nu föreliggande förslag, kan jag dock icke underlåta att yrka af-slag å den föredragna punkten. Då jag detta gör, är det af det skäl, att jag anser, att inga andra än embets- och tjänstemän och de hvilka

Om pension för gjort insats i pensionsanstalt och således dertill äro enligt lag berättigade, skola erhålla pension af allmänna medel.

Navigationsskoleföreståndaren C. G. Bloms enka.
(Forts.)

På denna grund yrkar jag som förut afslag å Utskottets betänkande i förevarande fall; hvarjemte jag får säga, att detta mitt yrkande ej gjorts i ekonomiskt afseende, utan endast i principiellt, ty jag föreställer mig om Regering och Riksdag, på så sätt som här är af Utskottet föreslaget, skola bevilja pension till personer likt och olik, som i nionde hufvudtiteln förekommer; då, mine herrar, tror jag, att Riksdagen beträdder den väg, som leder derhän, att alla vårt lands embets- och tjänstemäns enkor och barn komma och begära pension, och om Regering och Riksdag sålunda skulle villfara deras önsknings, är säkert, att Riksdag och Regering blifva en stor fattigvårdsanstalt, hvilket jag förmodar ej kan gagna vårt land.

Herr Malmberg: Det vore i sanning underligt, om denna lilla pension åt enkan efter framlidne föreståndaren för navigationsskolan i Hernösand, C. G. Blom, skulle afslås, ty sällan hafva mera ömmande omständigheter varit för handen än i detta fall; och då enkan har elfva barn samt är i saknad af egentlig förmögenhet, torde 400 kronor vara det minsta man kan gifva henne, synnerligast som hennes affidne man varit en nitisk lärare och väl fyllt sin plats.

Jag yrkar fördenskull bifall till Utskottets förslag.

Vidare anfördes icke. Sedan propositioner gifvits, enligt de gjorda yrkandena, dels på bifall och dels på afslag, förklarade Herr Talmanen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Herr Sjö begärde dock votering, i anledning hvaraf en voteringsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 9 punkten af utlåtandet N:o 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammarken afslagit Utskottets hemställan.

Omröstningen försiggick; och befans vid röstsedlarnes sammanräkning, att 109 ledamöter röstat ja mot 16, som röstat nej; varande således Utskottets hemställan bifallen.

Punkten 10.

Angående Öfverkommissarien A. K. Gasslanders afsefyttning på allmänna indragningstaten.

Af Kongl. Maj:t var föreslaget, att nedannämnde embets- och tjänstemän, som vid reglering af flottans civilstat blifvit öfvertalige, måtte uppföras å allmänna indragningsstaten till åtnjutande af de aflöningsförmåner, som enligt stat och förordnanden varit dem tillförsäkrade, nemligen:

	Nuvarande Lön.	Inqvar- terings- penningar.	Summa.
Öfverkommissarien <i>Anders Kristian Gasslander</i>	4,500: —	360: —	4,860: —
Varfskommissarien <i>Johan Otto Lenman</i>	3,000: —	96: —	3,096: —

	Nuvarande Lön.	Inqvar- terings- penningar.	Angående Öf- verkommissa- rien A. K.
Förvaltaren <i>Jakob August Brusquini</i>	2,000: —	72: —	2,072: —
Registratören <i>Frans August Månsson</i>	1,500: —	72: —	1,572: —
Kammarskrifvaren <i>Berndt Holmer</i>	800: —	36: —	836: —
Kanslisten <i>Gustaf Adolf Möllersten</i>	800: —	45: —	845: —

med skyldighet för en hvar af dem att, derest han erhöle annan allmän tjänst, hvarmed lön å stat vore förenad, vidkännas ett emot samma lön svarande afdrag af det aflöningsbelopp, han uppbure å indragningsstaten; och hade Utskottet i förevarande punkt hemställt,

att berörda nädiga förslag måtte vinna Riksdagens bifall.

Enligt anteckning å utlåtandet, var reservation mot denna hemställan, för så vidt den afsåg Öfverkommissarien *Gasslanders* öfverflyttning på allmänna indragningsstaten, inom Utskottet afgifven af Herrar *E. Key*, *O. B. Olsson*, *Sven Nilsson* i Efveröd och *C. J. Srensén*.

Sedan punkten nu föredragits, anförde

Herr Key: Såsom herrarne måhända uppmärksammat, finnes betänkan det vidfogadt en reservation rörande denna punkt, i hvad den angår Öfverkommissarien *A. K. Gasslanders* öfverflyttande på allmänna indragningsstaten, afgifven af åtskilliga Utskottets ledamöter från Andra Kammaren, bland hvilka äfven jag befinner mig. Denna reservation och de anmärkningar, hvartill det föredragna ärendet gifvit oss reservanter anledning, gälla icke Herr *Gasslander* personligen, för hvilken äfvensom för hvars förmåga och embetsmannaegenskaper vi hysa största aktning och förtroende, utan då vi motsätta oss hans öfverflyttning på indragningsstat, är det derföre att vi anse honom ännu fullkomligt tjänstbar. Vi hafva hemtat stöd för denna vår mening af det Kongl. bref, som är reservationen vidfogadt. Deraf inhemtas, att den föredragande departementschefen vid tiden för det Kongl. brefvets utfärdande, eller så nyligen som den 22 Mars 1872, ansåg öfverkommissarietjensten vid flottans station i Karlskrona nödvändig, hvilken omorganisation af flottans civilstat än kunde blifva beslutad, och på grund deraf medgaf Kongl. Maj:t, att befattningen ofördröjligen skulle få besättas med ordinarie innehafvare.

Som sagdt, anmärkningen gäller icke Herr *Gasslander*, hvilken på grund af nämnda Kongl. bref blef såsom öfverkommissarie uppförd på ordinarie stat. Vårt klander gäller icke heller den nuvarande sjöministern, om än Herr *Gasslanders* försättande på indragningsstat kan anses såsom kanhända väl mycket slöseri med arbetskraft; utan vår anmärkning måste gälla egentligen den föregående sjöministern, som kontraherat Kongl. brefvet af den 22 Mars 1872 och som blott två år derefter uppgjorde planen till den nya organisationen, vid hvilken öfverkommissarietjensten, som 1872 ansågs nödvändig, hvilken omorganisation i öfrigt flottans civilstat än kunde undergå, icke längre vore nödvändig.

Den nya organisationen vann sin fulla tillämpning vid 1875 års ingång. Således hade uppfattningen om nödvändigheten af denna tjänst blifvit alldeles motsatt under loppet af 2½ år. Detta är en så hastig

Angående Öfverkommissarien A. K. Gasslanders öfverflyttning på allmänna indragningsstaten.
(Forts.)

omkastning, att den endast kunnat förekomma på femte hufvudtiteln, och vi hafva nedlagt vår reservation i denna sak, på det att den icke sparlöst må försvinna och att ej dylika fall i framtiden må kunna upprepas. I öfrigt talar saken för sig sjelf. Man har år 1872 förklarar en viss tjänst *nödvändig*, i hvilken händelse som helst, två år derefter eller 1874 förklarar samma tjänst *icke* nödvändig, och nu 1876 föreslår man Riksdagen att till allmänna indragningsstaten öfverflytta tjänstens nuvarande innehafvare, som tillsattes för endast fyra år sedan, eller 1872. Kan ett sådant förfaringssätt öfverensstämma med den konsekvens och ordning, hvarmed det stora påbörjade löneredningsarbetet bör genomföras, då tillstår jag, att det ganska mycket skulle förvåna mig. Jag förordar, att åtminstone icke denna Kamraren dertill gifver sitt bifall.

Jag anhåller således om afslag på den föredragna punkten, i hvad angår Öfverkommissarien Gasslanders öfverflyttning till allmänna indragningsstaten.

Frih. Leijonhufvud: Då jag läste detta betänkande och mot den nu föredragna punkten fann en reservation, afgifven af min vän och frände Herr Key, förstod jag genast, att här var fråga om en personlig attack på mig. Jag fästade mig emellertid ej just dervid, då det kan qvitta mig lika, huru Herr Key bedömer mitt åtgörande i denna sak.

Hvad den nu afhandlade frågan beträffar, så förhåller det sig härmed på följande sätt. När den förre öfverkommissarien år 1871 dog, förelago tvenne af en komité utarbetade alternativa förslag till organisation af flottans civilstat och redogörelseverk. Då begge förslagen upptaga en öfverkommissarie och antaga att i alla händelser en sådan såsom chef för den civila förvaltningen vid Karlskrona station var nödvändig, hade jag all anledning att tillstyrka tillsättande af befattningen och gjorde det också, helst ingen af flottans civile tjänstemän var fullt passande till platsen och kunde till dess bestridande på förordnande föreslås. Jag lyckades ock att dertill finna en, såsom herrarne alla veta, särdeles duglig och passande man, som dock för att mottaga denna tjänst måste bryta sin bana på den juridiska vägen. Vid samma tid hade emellertid Riksdagen hos Kongl. Maj:t begärt sammanslagning af skärgårdsartilleriet med flottan. Denna begäran bifölls år 1873. Året derefter genomfördes sammanslagningen, och deraf följde naturligtvis en mängd nya anordningar och förändringar beträffande flottans civilstat och redogörelseverk, bland annat åtskilliga tjänsters indragningar och bland dem öfverkommissariebefattningen vid Karlskrona station, hvilket äfven af Riksdagen godkändes. Nu vill Hr Key, att jag år 1872 skulle förutsett hvad som skulle inträffa år 1874 och således 1872 yttrat mig annorlunda än som då skedde. Det är dock att gifva sina anspråk en något för djerf flykt. Då Riksdagen begärt och Kongl. Maj:t beviljat en organisation, kan jag naturligtvis icke hjälpa, om i följd häraf en och annan tjänsteman blir öfverflödig.

Hvad nu angår den person, hvarom frågan gäller, så veta vi — och det erkänner äfven Hr Key — att han är en särdeles skicklig

och duglig embetsman. Hans tjenst vid flottan är emellertid nu in- *Angående Öf-*
 dragen, och någon tjenstgöringsskyldighet aligger honom ej. För ett *verkommissa-*
 år sedan träffades han af en svår sjukdom, af hvars följder han kan- *rien A. K.*
 ske får lida så länge han lefver. Lyckas han blifva fullt återställd, *Gasslanders*
 så står det honom öppet att återvända till sitt förra yrke, och sann- *öfverflyttning*
 likt behöfver han då ej länge vänta på ett assessorsembete, hvartill *på allmänna*
 han redan en gång varit på förslag, eller en domsaga. I annat fall *indragnings-*
 kommer han att såsom öfvertalig och tjenstfri kvarstå på flottans stat. *staten.*
(Forts.)

Frågan gäller således — icke min person, dit Herr Key försökt hänföra den — utan huruvida Herr Gasslander skall kvarstå på den gamla staten, hvartill han är berättigad, eller om han, såsom varande öfvertalig och tjenstfri, skall öfverflyttas på indragningsstaten. *Härom* är det fraga, men icke om hvad *jag* gjort 1872.

Jag yrkar bifall till den föredragna punkten i dess helhet.

Herr O. B. Olsson: Jag för min del gillar fullkomligt Herr Keys åsigt, att det vore mindre lämpligt att sätta den person, frågan gäller, på indragningsstat. Visserligen är det sant, att han nyligen lidit af en svår sjukdom, hvarifrån han ännu icke tyckes vara alldeles fri; men det är väl derföre icke sagdt, att han ej kan blifva fullkomligt återställd och åter tjenstbar.

Men jag har ett annat skäl, hvarföre jag icke kan gå in på, att sätta Herr Gasslander på indragningsstat. Jag har här i min hand en bestyrkt afskrift af en framställning, daterad i maj sistlidet år, från varfchefen i Karlskrona till Förvaltningen af sjöärendena med begäran om tillsättande, i följd af de ökade göromålen å varfchefens kansli, af ytterligare en registrator derstädes. Jag anhåller att få uppläsa den slutliga hemställan i skrifvelsen, så lydande: »Då, såsom ofvan nämnt är, göromålen inom kansliet i hög grad stigit, utan att anledning förefinnes, att någon minskning härutinnan kommer att ega rum, samt det är af yttersta vigt för tjenstens jemna och oafbrutna gång, att nagon med de civila göromålen inom kansliet fullt förtrogen person alltid är att tillgå, i händelse sekreteraren till följd af sjukdom eller annan orsak blifver förhindrad att fullgöra sina åligganden, så får jag vördsamt föreslå, det I villen utverka dels att utom sekreteraren en tjensteman på ordinarie stat må tillsättas med tjenstgöringsskyldighet i detta kansli och dels att denne tjensteman, med afseende å hans blifvande göromål, må under benämning af registrator hänföras till andra klassens tjenstemän med årlig lön af 2,500 kronor samt ålderstillägg m. m.»

Då man sålunda synes stå i begrepp att vid Karlskrona flottstation tillsätta en ny tjenst på ordinarie stat, anser jag det vara mindre rätt att på samma gång förflytta en visserligen för tillfället sjuk, men möjligen för framtiden tjenstbar person på indragningsstat.

Jag instämmer derföre i Herr Keys yrkande, att den föredragna punkten måtte, undantagandes i hvad den rörer Öfverkommissarien Gasslander, bifallas.

Herr Key: När jag hörde den ärade talaren på stockholmsbanken yttra sig, tänkte jag i mitt sinne: nu känner jag igen de gamla tagen

Angående Öf-
verkommissa-
rien A. K.
Gasslanders
öfverflyttning
på allmänna
indragnings-
staten.
(Port.)

under den förra ministèrens dagar, då hvarje allvarsammare anmärkning i sak upptogs af några utaf de dåvarande statsråden såsom angrepp på person. Uti föreliggande fall synes mig dock *saken* tala tillräckligt för sig sjelf, det har jag redan sagt och *mitt* fel blir det icke, om personen med detsamma känner sig träffad. Talaren upplyste, att Herr Gasslander lider af en svår sjukdom, som gjort honom otjenstbar, och att, om ej denna obotliga sjukdom kommit emellan, han ej skulle haft svart att vinna anställning antingen inom hofrätten eller på annat sätt. Jag måste härvid först och främst uttrycka min förvåning deröfver, om Karlskrona samhälle skulle hafva valt till riksdagsman i denna Kammare en person, hvars helsa är så bräcklig, att den icke tillåter honom något allvarligt arbete. I andra rummet förvanar det mig, om herrarne skulle anse bemälda tjänsteman vara otjenstbar, då vid innevarande riksdag utdelats ett komitébetänkande angående flottans pensionering, dateradt den 31 December 1875. Samtidigt med tryckningen af Kongl. Maj:ts statsverksproposition, deri frågan om Herr Gasslanders öfverflyttning till indragningsstaten förekommer, har samme Herr Gasslander i egenskap af ordförande under-tecknat nämnda komitébetänkande! Han hade således regeringens förtroende att såsom ordförande leda arbetet inom en komité, samtidigt med frågan om hans öfverflyttning till allmänna indragningsstaten. Jag hemställer om icke detta är motsägende och besynnerligt?

Herr Axel Bergström: Herr Key började sitt anförande med förklaring, att den anmärkning han ämnade framställa icke gälde Öfverkommissarien Gasslander, för hvilken han hyste den största aktning, icke heller den nuvarande sjöministern, som nödgats taga konsekvenserna af sin företrädarens åtgärder i embetet, utan den förre sjöministern, Friherre Leijonhufvud. För min del håller jag före att, då grundlagen i 57 § Riksdagsordningen utstakar en bestämd ordning för anmärknings framställande mot en Konungens i tjänst varande rådgifvare, så har samma grundlagsparagraf dermed äfven indirekt angifvit, att en f. d. rådgifvare, hvars rådslag blifvit af Konstitutions-Utskottet granskade och lemnade utan anmärkning, icke vidare bör vara utsatt för anmärkningar i Kamrarna. Jag förmodar att denna Kammare icke gerna ser, att en f. d. departementschef upptager Kamrarnes tid med att försvara de af honom i sådan egenskap vidtagna åtgärder. Men det är ju menskligt att den, mot hvilken anmärkning framställes, söker att försvara sig, och just derföre äro dylika anmärkningar icke på sin plats, ty Kamraren kan bättre använda sin tid än till åhörande af försvar för en afgången rådgifvares åtgärder, hvilka redan genomgått Konstitutions-Utskottets granskande skärseld. Det är icke första gången dylika anmärkningar förekomma i denna Kammare, men den, som känner fint och tänker ädelt, lär icke kunna gilla att de någonsin förekomma.

Herr Key har äfven klandrat den valkommun, som valt Öfverkommissarien Gasslander till sin representant.

För min del tillåter jag mig att protestera mot Herr Keys anförande. Herr Key har rätt att yrka afslag å Utskottets hemställan om Öfverkommissarien Gasslanders uppförande å allmänna indragnings-

staten, men han har, enligt min åsigt, icke egt befogenhet att framställa anmärkning mot Konungens f. d. rådgifvare i sjöförvarsärenden.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen framställde först proposition på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och derefter på yrkandet att, med afslag å förslaget om Överkommisariens Gasslanders öfverflyttning på allmänna indragningsstaten, Utskottets hemställan i öfrigt måtte bifallas; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering begärdes, och skedde i anledning deraf uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hemställt i 10:de punkten af utlåtandet N:o 23 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, såvidt derigenom tillstyrkt Öfverkommisariens Gasslanders öfverflyttning på allmänna indragningsstaten, bifallit Utskottets hemställan i öfrigt.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 44 Ja mot 91 Nej; hvadan Kammaren beslutit enligt nej-propositionen.

Sedan resultatet af omröstningen tillkännagifvits, yttrade

Herr Berg: Med anledning af den utgång denna fråga erhållit, ber jag att få anmäla min reservation. Jag gör det sällan, men anser det här vara min pligt.

Punkten 11.

Lades till handlingarne.

Punkterna 12—14.

Biföllos.

Punkten 15.

I anledning af Kongl. Maj:ts förslag, att Kronofogden i Lagunda, Hagunda och Ulleråkers härads fögderi af Upsala län *Carl Wilhelm Berglund* måtte få från och med månaden näst efter den, hvori han med pension ur civilstatens pensionsinrättning från tjensten afginge, under sin återstående lifstid atnjuta fyllnadspension från allmänna indragningsstaten till belopp af 1,400 kronor arligen, hade Utskottet tillstyrkt,

det den för Kronofogden C. W. Berglund äskade fyllnadspension af 1,400 kronor måtte af Riksdagen beviljas.

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken Herrar *O. B. Olsson* och *Sven Nilsson* i Efveröd inom Utskottet reserverat sig, lemnades ordet, på begäran, till

*Angående Öfverkommisari-
rien A. K.
Gasslanders
öfverflyttning
på allmänna
indragnings-
staten.
(Forts.)*

*Angående fyll-
nadspension
för Krono-
fogden C. W.
Berglund.*

Angående fyll-
nadspension
för krono-
fogden C. W.
Berglund.
(Forts.)

Herr O. B. Olsson, som anförde: Jag har för min del icke kunnat instämna uti det slut, hvartill Utskottet kommit i denna punkt, utan har inom Utskottet yrkat, att denna pension måtte nedsättas till 1,000 kronor från de af Utskottet föreslagna 1,400 kronor. Af Kongl. Maj:ts proposition angående denna fråga har jag icke kunnat finna, att personen i fråga har familj eller att han icke eger enskild förmögenhet. Han eger redan uppbära en pension af 1,000 kronor och finge han nu dessa 1,400 kronor till, så hade han ju 2,400 kronor, då han likväl bör kunna lefva på 2,000 kronor, när han slipper ifrån att göra tjänst och dermed följande uppoffringar.

Jag yrkar sålunda, att den föreslagna pensionen måtte nedsättas till 1,000 kronor.

Herr Fredricson: Jag hoppas, att Kammaren måtte bifalla hvad Stats-Utskottet i den föreliggande punkten hemställt. Den ifrågasvarande personen, Kronofogden Berglund, är nemligen en man, som städse tillhandagatt de lägre klasserna med råd och upplysningar, hvarjemte han alltid varit hjälpsam mot behöfvande. Jag vågar sålunda hoppas, att Kammaren måtte bevilja honom oafkortad den fyllnadspension, som af Stats-Utskottet är tillstyrkt.

Herr Sjöberg: Ehuru väl äfven jag i allmänhet söker att, så vidt möjligt, ställa mig på sparsamhetens ståndpunkt, vågar jag likväl till den ärade utskottsledamot, som nyss hade ordet, hemställa, att han måtte låta den anmärkning förfalla, som han framställt emot föreliggande, af Utskottets majoritet tillstyrkta hemställan. Den person, om hvilken denna punkt handlar, är en i alla afseenden ovanlig tjänsteman. Han befordrades till sin nu varande tjänst under den tid, jag var landssekreterare i Upsala län. Under loppet af tretton år hade jag tillfälle att lära känna hans många förträffliga egenskaper, och jag vågar på grund af denna kännedom inför Kammarens ledamöter ännu en gång uttala det omdöme, att han var en i allo framstaende tjänsteman, likasom att hans enskilda lif är oförvitligt. På sätt Herr Fredricson redan framhållit, är också personen i fråga inom sitt fögderi högt uppbyren, icke allenast till följd af det outtröttliga nit, hvarmed han städse fullgjort sina tjänstepligter, utan äfven för det tillmötesgående och den välvilja, han visat alla, med hvilka han i följd af sin befattning kommit i beröring. Hvad hans lefnadsvilkor beträffar, tror jag mig kunna försäkra, att han icke besitter någon förmögenhet. Han träffades redan för mer än sju år sedan af ett slaganfall midt under en tjänsteförrättning, och utan tvifvel var berörda olycka äfven att tillskrifva öfveranssträngande arbete under flera föregående år. Sedermera har han förgäfvets anlitat alla möjliga medel och gjort alla möjliga uppoffringar för att, såsom han hoppats, återvinna sin förloerade helsa, och under sådana förhållanden är han i verkligt behof af den föreslagna pensionen. Skulle emellertid Riksdagen icke finna för godt att bevilja denna pension, försättes mannen i fråga uti den hårda nödvändigheten att fortfarande hos Kongl. Maj:t begära tjänstledighet och jag lemnar åt herrarne sjelfve att bedöma, huru det för en man med känsligt sinne, och hvilken så som han sökt att till det yttersta

uppfylla sina pligter och gagna det allmänna, måste kännas plågsamt att år efter år anlita en dylik utväg, för att kunna lifnära sig, utom det, att man icke torde böra fränse svarigheten och olämpligheten af att en sådan tjänst, som den han innehar, måste under en längre tidsföljd uppehållas på förordnande.

*Angående fyllnads-
pension
för krono-
fogden C. W.
Berglund.
(Forts.)*

Jag vågar sålunda till Kammararens behjertande hemställa, att den måtte bifalla Kongl. Maj:ts förevarande, af Stats-Utskottets öfvervägande majoritet understödda, framställning.

Herr Casparsson: Om det icke vore så sent på aftonen, skulle jag kunna uppdraga en verklig dramatisk skildring om, huru mannen i fråga bokstafvigen stupat i och för sin tjänst. Men nu skall jag inskränka mig till att i allo vitsorda och instämma uti hvad min länskamrat, Herr Fredricson, nyss anført. Kronofogden Berglunds verksamhet inom sitt fögderi är Herr Fredricson nogsam bekant och som berörda fögderi ligger inom mitt kommittentskap, vet jag, att hvart enda ord Herr Fredricson yttrat är med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Härtill kunde vara mycket att tillägga, men då, som sagdt, klockan är half tolf på natten, är det icke skäl att tillägga något mera.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de meningar som förekommit, biföll Kammararens Utskottets hemställa förändrad.

Punkterna 16—18.

Blefvo äfvenledes bifallna.

I anseende till den långt framskridna tiden afbröts nu föredragningen af det föreliggande utlåtandet för att i stället fortsättas uti Kammararens nästa sammanträde.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammararens under gårdagen och denna dag fattade beslut.

§ 4.

Upplästes ett af Herr *Sven Nilsson* i Österslöf insändt, så lydande sjukbetyg:

Att Ledamoten i Riksdagens Andra Kammarare Herr *Sven Nilsson* från Österslöf fortfarande af sjukdom är förhindrad att deltaga uti Riksdagens förhandlingar, intygar på förut aflagd embetsed.

Stockholm den 24 April 1876.

G. Beckmann,
Bataljonsläkare.

Och blef derefter, enligt Herr *Sven Nilsson*s särskildt anmälda begäran, ledighet från riksdagsgöromålen honom beviljad under 14 dagar från och med den 1 instundande Maj.

Likaledes erhöill Herr *Jan Andersson* i Jönvik, på derom af Herr Talmannen framförd anhållan, ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 29 i denna månad till den 4 Maj.

Då Herr Talmannen dernäst anmält, att ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar från och med den 8 Maj blifvit begärd af Herr *A. A. Rutensköld*, ytrade

Herr Gumælius: Jag var något tveksam, huruvida jag icke borde begära ordet redan då de tvenne nyss beviljade ledighetsansökningarne föredrogos. Men då vid den första var bifogadt läkarebetyg, ansåg jag mig icke böra göra det; och som den andra endast gälde fem dagar, fann jag det icke heller vara att dervid göra någon erinran. För så vidt icke viktiga skäl äro anförda, föreställer jag mig likväl, att Kammaren numera principiellt borde afslå alla ansökningar om ledighet, då ju hvarje dag kan vara af vigt och hvarje röst betydelsefull. Af denna anledning, och då jag icke hört någotsomhelst skäl åberopas för den nu ifrågavarande ansökningen, yrkar jag, att denna i sitt nuvarande skick icke måtte af Kammaren beviljas.

Vidare anfördes icke. Som emellertid Herr Rutenskölds ifrågavarande framställning af flere ledamöter begärdes på bordet, skulle den derstädes hvila.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 12 på natten.

In fidem
Gustaf Westdahl.